

۵۲ - شه پۆل

بابهت سه لابهت، ئازايي و نه به زي كورده وه نازل بووه: ته فسيري ئيبنى كه سير
له قهولى پيغه ميره وه دلي: له تاريقي قهومي كوردى كاله مويين نازل بووه،
ته فسيري ئه لميزان، ته فسيري روح المعاني، الاصابه فى ته مييزى ته سمى
سه حابه، حه رفى جيم شه پۆل.

واو:

توانا، هيز، قهوهت	وزه
بى ليپران، دودل	واز وازى
زريوار و زريايكه له خوڤ هه لاتي آسيى گچكه دايه، له فه لاتي ئه رمه نستا و له ناو خاكي كورده وارى دايه و ۳۶۹۰ كيلومتري چار گوشه يان و به رينه و ۱۰۰ ميتريش قووله	وان
واته، قسه، كه وايي، ياني مانا، يه عني	واتا
زه مييري سيههم كه سي كوويه، وه كو: وان ده گوت	وان
باران هه ر و كوڤران ته فه رمي: له گه ل سايه قه ي پاش وه شتا	وهشت
هيزى خوايي	ودم
كيلا نه وه ي زه وي	وهرد
منالي له به رده سته	وهرويركه
سه رة تاي خه و داگرتن	وه نه وز
ره گه ل، ده گه ل	وييرا
خه م، كسه ر	ول
دراوى ورده، ورده پاره	ورده
مه وسيم	وهرز
هيز، ده سه لات، قهوهت	وزه

وَلَسَاتِ وَشَكَلَ
وَرْدْبُونَهُ وَنُوسَ
وَنُوسَ

تازال، پاتال، مهر و مالآت
لکپداری وشکه دار - وشکه دار - چربی و چالی ویشک
سرنجدان، دیتهت کردن
ناوه بو دوهمین سه یاره ی مهزومی خوړی که له نیوان عوتارید (په ران)
وزه وی دایه
(رَبَّةُ النُّوعِ) جوانی و نهوین و شادی وره سنی یه لای رومیه کانی خوړ ئاواي
کوڼ (کونه لاتینی به کان) که هاو لفی ئافرو دیت: (ئیلاهی جوانی و نهوینه له
یونانی کوڼا)
فینوس: ئافرو دیت (خواژنی جوانی) ته ستیره ی زوهره، ههروه کو ماموستای
عشق و دل تر نه لی:
ئه ی گه وره کچی (زه وووس)!
خوشکه جوانه که ی (فینوس)
زه وووس: باوه گه وره ی خواکان (بته کان) ی یونانی کوڼه
زوهره: فینوس، ته ستیره یه کی گه ش: (گه لاویژ)
گوران،
به له عنوت بی زوهره ی جوانی سروشتی
دائه فلیقی هه ر دلی که و ته مستی!...

ہی:

هو	بیانو، سه به ب
هه‌له‌ت	ئاسته‌م، زه‌خست، لیژی سخت
هیمان	هیشتا
هه‌ی	هه‌ر

مه لېه ند -	هه ريم
نسي، داوينه، نسي داري كيؤ	هيسي
لباد مال	هولوان
هوپاني، به يه ك پي حه لوا كردن، كايه ي مندالانه يه .	هه لوا
ئيتلاع، ئاگاداري، خه بهر	هاي
زار	هه زار
هه يف، مانگ	هيف
هيمن، ئارام	هيدى
ته ناقي چادر	هه بن
به نرخ	هيژا
تاف، خول ده ور	هه رت
ديوه خان	هوده
ئادينه، جومعه، هه ينو	هه ينى
يارمه تي دان به كوؤ	هه ره وه ز
جيا كردنه وه، هاويز، هه لاوازين	هه لاواردن
مايه، هه وينى ماست بو شير، بو ماست چا كردن، بو هه وينه، بويينه	هه وين
لق و پوپ، كژوگيا	هه ژگه ل
زانا، بليمه ت، زورزان، زورزانا، شاعير، قه سيده، عيلات، عه شايير، پارچه	هوزان
شيعريك .	
خه يار، هاروى ناوى زانايه كى ئينگليسى يه كه نه زه ريه ي گه رانى خويني ...	هاروى
ده ربريوه	
تيل گوشى زيرينگه ر، پارچه پولايه كى كون كونه زيرينگه ران تاله زيرى پي	هه تينه
ده گوشن و پي راست ده كه نه وه .	

۵۵ - باوی کورده واری

هراو	به رین، گوشاد
هه ره مه	جه نکه، پرایبی
هه لاش	که لا و پوشی سه ر ئالودار -
هه لپرواندن	به نینوک هه لوه راندن
هیمان	هیشتا
هه ناسه	ته نه فوس، نه ک ئاخ
هول	دیوه خان، جیگی په زو ئازهل، هولی مهر
هیل	خه تی جوت
هیچک	که وه دار، یا ئیسک به گور یسه وه
هه نگور	تری
هه مه کاره	هه رخوی حه ساو
هه له موت	رژدوسه خت
هه لبو واردو	جیا کراوه
هزر	بیر، میشک
هه زم	ده رک، تووانه وه
هه له نگوتن	لوت به لوت ته وه نان، سه ره نگری بردن، سه رسم دان
هه لی	ده رکه وی، رابکا
هه لاتن	ده رکه وتن، را کردن
هه لده چی	ده چینه سه ری، که ف ده کابو سه ری، شیر ه که، هه لده چی
هوزانفان	بوژ، شاعیر، که سی که شیعری خه لک به گورانی ده لی،
هه ته ری	واژه په که له نه ور وژاندا ده گو تری به مانا ئهی ئاگر، ئاگرانه
هو	سه به ب، عیلله ت
هاتنه لا	سه لیدان، نیژیک بونه وه ،

۵۶ - شه پۆل

به رزونه وه، تهره قی کردن، ودر گرتن، به په له هه لدا نه قسه	هه لدان
پیرک، که پری ناوره ز و بیستان	هه رزال
میش هه نگوین، کرمیکه له پیستی مالاتی بهرز ئه دا، کوومه لیکى زور، ناز، ده لالی، گزی و فزی و به زم و ئاهه ننگ -	هه ننگ
ته قالادان، تیکۆشان، خه بات کردن، خه بتین	هه ولدان
لیک جیا کردنه وه	هه لاواردن
گرتی به ربون، شهروهه راقه ومان	هه لیسان
وه ته ننگ هه لیان، دهنگی مانگا	هه وره
ئه بوبه کر محهمه د کورپی عه بدولمه لیک کورپی محهمه د کورپی محهمه د - قیسی، پزیشک، فه یله سوف، شاعیر، وه زیر، فه قیه ئه ندولوسی. ده لئین: له نیوان ساله کانی: ۴۹۵ تا ۵۰۵ مانگی ۱۱۰۲ تا ۱۱۱۱ زاینی له دایک بوه و له ۵۸۱ مانگی و ۱۱۸۵ زاینی وه فاتی کردوه و حه یی کورپی یه قزانی نویسه، شه پۆلش ته رجه مه ی کردوه، به کوردی و چاپیش کراوه و ره نگینه (شه پۆل)	ئیبنی توفه یل
ئوگر، خوپیوه گر	هو گر
برویش	هه روش
فینک	هه ونک
چریکه ی شادی	هه ی هه لات
	بی:
دۆست، هاوال، دلبر، بهختیارخواهون، پاشگریکه واتای چاوگه یی ئه دا به واژه، یائه یکاته ئیسمی مه صدر (بریار، پرسیار، کریار، جوتیار)	یار
مال، خانو، جیگه ی حه سان وه، ئیداره	یانه
وینجه	یونجه

۵۷ - باوی کورده واری

یه خسیر	دیل، گیراو، له شهردا، بیچاره، بهسته زمان
یه کبون	ریکی و دوستایه تی
یه ک و دو	بی دره نگ، بی یه ک و دو، دهس به جی، چهله حانی کردن
یه واژی	ماشین ره وه
یال	باسک، بهرزایی تهسک و دریژی شاخ،
یه یل	نیشانه ی کوّیه
یاری	کایه، شوخی. • شه پۆل •

به ناوی خوای به خشه رو دلاواو دل لاوین سه ره تا

مرؤف له سه ره تای په یدابونیه وه له سونگه ی غه رایزیکه وه که له گه ل بونیدا به دی هاتووه و خولقاوه و گونجاوه. ئوگری ئه نبوزه نی و مادیات و به دهس هیئانی چیژه و خوشی له ش و لار بووه، به تاییه ت له م روژ گاره دا که تیکنیک بوته هوئی به دیهینانی شتی نوئی و هوئی ژبانی خوش. ئه م بوکشان و ئوگر بونه زیاتر په ره ی گرتووه و له هه ندی کور و کو مەلگای روژاوا ییدا، خه لک له زه لی چه قیون که به ژبان ناوی ئه به ن و ناتوانن خوئی لی رزگار بکه ن.

قسه له مرؤف و مافی مرؤف زور دیته به رگوئی، به لام به کرده وه، که متر نمونه ی گیردی. ئه م هه موه کوشتن و برین و له سیداره دانه، یا ئه و هه موه قره و شه ره گه رکه و جه نگی سوتینه رانه که به درژیایی میژو به هوئی با هوئی هه ندی خوین و خوویست و قین له دلانه وه رو ئه داو روی داوه یاقه و ماوه، بو وینه هه له بجه ی سوتا و به بوئی سییانورو بوئی خه رده ل و گازی شیمیایی که به هوئی سه دامی عه ره بی ئه فله قی ئه و شارو مه لبه نده پیرپیت و به ره که ته، بووه هیژوشیمای کوردستان.

دیاره علوم و زانیی مادی و ئه نبوزه نی له لایه که وه مرؤفی گه یاندوته دوندولوتکه ی پیشکه وتن و ئه و هه موه که ره سته ی سروشت و خوژسکه ی ده سه موژ کردوه و له لایی دیکه یشه وه ئه م دۆزینه وانه و ئه م په دیدانه بونه ته هو که زورتر خه لک به ره و ئامانجی مادی و ئه نبوزه نی برؤن و هه ده ف و ئامانجی مه عنه وی، راستی، دروستی، ئیعتما د به خو، خو به که م زانین، چاکه و چاکه کردن، میهر، مه جبه ت، سه فا، وه فا به عه هد، ته وه کول به خوا، که روژی له سونگه ی رابه رایه تی پیشه وایانی دینی، فه لاسیفه و زانایانی عیلم و زانیی خو و ئه خلاقی چاک و پاک و عیرفان و خواناسی دا، له پله یی سه ر سه ره وه بو، دا

که وتوو و نزم بۆتهوه.

خۆزیا به پیتی سهركهوتنی زانستی نهبوژهنی، مروف له باری مهعنهوی و خوو ئاکاری
چاكیشهوه، سهركهوت، ههچهنده ئه مه دژواره، بهلام به ئاوپردانهوه بۆ سهركهوتنی به
راستی، خۆ دزینهوه، له بیرو باوه پری پوچ و بی کاکله، ئه مه ئارهزوه، ناشیاو نیه، ئه مه هیوایه،
ههیه، که: خاوهن بیرو راو بیروه ران و زانیانی علمی ئه خلاقی له م ریگایه دا، زۆر تر
گرینگی و سهرنج بدهن و ورد بنهوه و تهرح و گه لاله ی پیداو یست بۆ ئارا و قارا گرتنی گیان و
روحي یقه راری خه لکی له سه ته ی نه تۆمدا هویه ک بدۆزنه وه که هوی ئارام گرتن بی.

له نه بو سه عید نه بولخه یر ده گیر نه وه که له بابته ژیا نه وه فه رمویه تی:

زندگی چیست؟ خون دل خوردن

پشت دیوار آرزو مردن

گفت: نه. زندگی در صدف خویش گهر ساختن است

در دل شعله فرو رفتن و نگداختن است

معجز زنده دلان خواب پریشانی نیست

در همین خاک جهانی دگر ساختن است

به لئی ژین و ژیان خوینی دل خواردن و مردن له پشت دیواری ئاره زوو خۆزیا و
بریا دانییه، ژیان نه وه یه مروف له دهرونی خۆیدا گه وه ره رو دوپ و مرواری ساز بدا و خۆی
بتوینیه وه، تا خه لک له به رو بوی بحه سیته وه دیاره به م جوژه ده چینه نیو ئاگردانی قال
بون و نایشتوینیه وه، ههروه ک به ردی بلورین که ده هار دری و شوشه و پیاله و ئاو خۆری
جوان و رهنگینی لی ساز نه دری وای، به سه ردی و له ناو ناچی، ئه مه یه کش گیر
دل زیندوان، که له م سه ر ناخه، ئاخ و جیهانی دیکه ساز نه دهن تا خه لک زینوینی بکه ن بۆ
ژیانی که هوی شادی و خوشی و بژوینی و حه سانه وه و ئارام گرتن بی.

نازیران، خوښه‌ران، دوستان و هرن له م جیهانه، فانیه‌دا چهن‌دهم و کاویک بچینه بیرکردنه‌وه و ئامانجی خوښان له م هم‌مووه قه‌ قه‌ و کیشه‌ کیشه‌، بدوژینه‌وه، که بۆ کوی ده‌چین و چمان ده‌وئ، نه‌گه‌ر ژبان هه‌ر ئه‌م چهن شه‌و خه‌وتن و به‌روژ هه‌ستانه‌یه‌و لامان‌وا بئ که به‌ مردن هه‌مو شتی ته‌واو ده‌بئ و ئه‌بئ له‌م دنیا‌یه‌دا تاماوین خوش و باش رابویرین؟ ئه‌مه‌ ئیده‌یه‌که‌، به‌راوه‌ژوی بیرورای زوږبه‌ی زانایان و پیشه‌وایانی دینی و بیروه‌رانه‌ودیاره‌ ژینی ئاوا ئه‌بئ به‌ژیانی ناژه‌لی و حه‌یوانی ناو ببرئ.

جا که‌وایه‌، و هرن له‌زمینی که‌لک‌وه‌رگرتن له‌ به‌ره‌می شارستانی و ژیار، مه‌عنه‌ویه‌تی خوښان، که‌ وه‌دیعه‌و ئه‌مانه‌تی خوایه‌، ته‌سه‌ل و غه‌نی بکه‌ین و به‌زیگای راست و دروستی خوا‌دا بروین، ئه‌م قسانه‌که‌مرۆف له‌ ژیاندا چی ده‌وئ، منی خسته‌ ئه‌م بی‌ره‌ که‌ هه‌ندی مه‌به‌ستی جوان و گول‌بژیر له‌ قورئان و فهرموده‌و قسه‌ی زانایان و دانایان و پسرورانی خو ئه‌خلاقی چاک، هه‌ل‌بژیم و بیخه‌مه‌ به‌رچاوی ئوگر دارانی کورد زمانی خویشه‌و‌یست، به‌وه‌یوایه‌ی به‌که‌لک و په‌سه‌ند، بئ.

نازیران ئه‌م کتیه‌ له‌راستیدا به‌رگی دومی کتیی دین و ئه‌ده‌ب یا قسه‌ی داب‌یژراوی و‌یژاوه‌ری پاراوی زوانی کوردی‌یه‌، که‌له‌ به‌هاری ۱۳۶۲ی هه‌تاوی له‌ لایه‌ن مه‌تبوعاتی عه‌تایی له‌ تاران له‌ژیرناوی (فره‌نگ اسلامی ۲۰) له‌چاپ‌دراوه‌و به‌رگی دوهم داگری ئه‌م مه‌به‌ستانه‌یه‌: یه‌کیه‌تی و بانگ‌کردن بۆ یه‌کبون، ئیعترافی می‌ژوزانان و زانایان، تی‌روانینیک بۆناسینی جوانی، نه‌و‌روژ، تازه‌بونه‌وه‌ی بی‌روه‌ری گه‌وره‌ی خزمایه‌تی ئینسان و سروشت و خورسکه‌، دین و ئه‌ده‌ب، واتای ئه‌م چهن‌ئایه‌ته‌، مرۆف‌نازاده‌، مرۆف‌خواه‌نی ئامانجه‌، نازادی و هه‌لدانی مرۆفانی، چریکه‌ی پیاوچاکان، په‌ندو چریکه‌ی ته‌مسیلی، چهن‌نوکه‌ته‌، چریکه‌ی مردن و بئ ده‌سه‌لاتی مرۆف، لی‌کو‌لینه‌وه‌یه‌ک له‌ سه‌رمیشکات‌الانوار یمام محمه‌د غه‌زالی، کژ، یا به‌شی دوهم، به‌شی سی‌وهم،

ناسیاوی له گهل قورثانا، نیمه و قورثان، کارشکینی دو پوه کان، هیزی یه زدانی و هیزی
نه فسانی، نیمه و قورثان و پیگه یشتن.
خوینه رانی به ریز نه گهر مه به سته کانی نه م پراوه گیراو په سهند و به که لک بی، له
لوتف و ره حمه تی خوی بزنان، نه گهر که م و کورپی و هه له یشی تیدابو له م نه داره که م
هیزه وهی بزنان و هه له م بو پینه و په رو بکه ن، به هیوای سهر که وتن و به خته وهری بو هه موان
(شه پۆل) سی شه مه ۱۳۷۲/۸/۲۵ ی هه تاوی و ۲۵ سهر ماوه زی ۲۶۰۵ ک و یه که می ج ۲
سالی ۱۴۱۴ ی مانگی و ۱۶ ی نوامبری ۱۹۹۳ ی زاینی تاران.
شه پۆل: دوکتور محمه د صالح ئیبراهیمی نه ندانی هه یته تی عیلمی زانینگه (دانشگاه
مذاهب اسلامی) له تاران.

تئى روانىنىڭ بۇناسىنى جوانى

ئەۋەى بەر لەھەموشىتىك دېتە بەر چاۋ، ئەم نوكتەيە، كە ناسىنى جوانى و زىيائى، بەشىكە لەسىستىمى بىرو باۋەرى فەلسەفى خوراۋا كە چەن لايەنى پەرەدار ئەۋەى گرتوتە بەر، ۋە زورئى لەبىرەۋەرانى خوراۋاى بەخوئەۋە خەرىك كىردوۋ، باس و خواسى نەزەرى ھونەر بوھونەر خوئىشى ئانەۋىەتى ھەيە، ۋە فەيلەسوفان لەۋ بابەتەۋە، كە فەيلەسوفن لەباسى نەزەرى ھونەردا Art تويزانەۋەۋە لىكوئىنەۋەۋە ۋىا سىكىيان بەناۋ «جوان ناسى يا زىيا ناسى» بەدى ھىناۋە. بەۋاتابى تر «زىياناسى Aesthetic ھەروە كى دىۋارىكە، پاىە كانى ئەۋە، سىستىم Systeme فەلسەفى تايەتى فەيلەسوفىكە، ديارە ھەرچتى كە توانىيىتى لەگەل بىرا پىۋەند پەيا بكا، كەوتوتە بەر سەرنج ولىكوئىنەۋەۋە فەيلەسوفان ۋىبىريان لى كىردوۋتەۋە، جا بەم دەلىلە، لەرامىاريدا، فەلسەفەى سىياسەت و لەزانستدا فەلسەفەى زانست و لەھونەرىشدا فەلسەفەى ھونەريان، بەدى ھىناۋە.

ھەندى لە زانايان واتاى جوانى و زىيائىيان ئابەمجۆرە بەيان كىردوۋ: زىيا و جوان چتىكە، لە روانگاي فەلاسىفە لەئەشبادا لەبەر چاۋ دە گىردى و نەتىجەشى بەدى ھىنانى شادى و سرورە

له ناڅې د ل و د هروني خه لکدا^۱.

بوچی قسه له هونەر و مېباني ناسی نه کری؟ سهرنجی بیرورای (باکلیر Bacler) نه دین که یه کی له فیه یله سوفانی هاوچاخه، باکلیر، سی بیرورای هه یه:

۱- «هونەر به وینه ی که ره سته ی له زهت» هندی ده لین که نه گهر هونەر چتیکه و واقعیه تی هه یه، نه بی و هها ته فسیر بکری، که بو شادی و له زه تی مروث وجودی هه یه.

۲- «هونەر به ناوی ریگای گه یشتن به واقعیه تی پستی ته جره به و نه زمون، زوری له فیه یله سوفان له هونەر دا هو یه کیان دیوه، که به کو مگی نه وه، ده سمان نه گاته شتی، وه به ره مه که ی شتیکه له وزه ی زانست و زانین Scince و نه زمونی (Exprience) مروث به دهره.

۳- هونەر به وینه ی به یانی بته و بونی نه زمون» ثم بیرورایه هونەر به شتی ریشه دار، له تار و پوی نه زموندا نه زانی، جا که وایی هونەر نه زمونیکه، که ناگاداران، سهر له نوی شکل و دیمه نی گرتوه^۲.

سهره رای نه مه، هه رکامه له نه زمونه کانی (Exprience) زیبا ناسانه و هونهری نیمه، نه توانی یه ک واتای خو و نه خلاقی (Ethical) بو ه بی و نه مهش موجه ویزی تره بو قسه کردن له هونهر.

هندي له جوان ناسان پروایان وایه، که نه خلاقی روماننیه کانی "Romantism" له رومان و چریکه کانیدا داوه ته بهر سهرنج، نیستا وزه ی زانستی "Power of scin" ریگایه کی بو به دی هیانی بزاره و نه غدی "Critic" زیبای ناسانه کردو ته وه.

به راستی ههروایه که ریچارد "Richardse" وتویه تی: هونهر وه به حالاتی دهرونی نیمه شکل و دیمه نه به خشی.

۱ - (موعجه می فلسفه ی ج ۱ دوکتور جمیل صلیبا)

۲ - (قسه به ک له سهر فلسفه ی جاستوس باکلیر ته رجهمه ی جه لاله دین نه علم).

وه ئهم حاله تانه له واتاي پرو ته ژين، باوه كو ئهم واتايا نه له نيزامى زانستيدا جيگايان بو نيه، به لام بى گومان له نه نفسى واقعيه تدا شوينيان بو ههيه، به مجوره يه ك شوينه وارى هونهرى هو يه كه، بورا گه ياندنى مه عريفهت، وه زور جار ئهمه خو ي هو ي مو كاشه وه وده رخسته. ريچار د ئه لى: كه ئه سپارده ي ره خنه گرانه كه لهم بيرو رايه، پشتيوانى بكه ن و نه زم و ئيتزامى پى بيه خشن^۱.

ئهبى بزائين كه جوان و زيبا چتيكه به ناوى شادى گشتى ده خريته بهر چاو ونومايشت ئه درى» رسته يه ك كه با كلير زياتر له «كانت» له سهرى سوره و پيى بو دانه گرى. ئهبى تى بگه ين له ته واوى دنيا حاسلى يه ك جوانى و زيبايى موله قه كه ته نيا به هو ي ته شق و ته وينيك كه له خودى ئه شيا، داي ئه نى هو ي ئه شيايه، مه له كوتى ترين، جوانى و زيبايى و ئه سلن كاملترينى ئه وه، دا گرى رازه، نه ترسيم و حه قيقه تى، بلين كه زيبا نه بى، بي جگه له يه ك كه مه ي مه نتقى له زيهندا "Mind" چتى ترينه..

جوانى و زيبايى حه قيقه تيكى پته وه، كه جوان و شياوى ئه و ناوه يه و جا هه ر به م به لگه يه هونه ر ته جه لى هه ستيكى پاك و خاوينه، كه مرو ف ئه وانه ي ئازمون كردوه^۲. دياره ئه وه ي كه، (لئون تولستوى) به هه ستى پاكي، ناوبردوه، ته عبير له هونه رى روژگارى تازه يه و ئه گه ر قه بولمان بى، كه به ته عبير - ي «هيگل» جوانى خو رسك كه هونه ر، به رداشتيكه له وه، داراي كه م و كورپى يه كى زوره^۳.

ته نانه ت ئه گه ر برواشمان وه كو ئه فلاتون و ابى، كه هونه رى واقيعى ده نگك دانه وه ي گرينگى ئه زه لى ئه شيايه^۴.

ئو ساعه زه مه تى هونه ر زياتر ده كرته وه، باوه كو «ديدرو وكانت لهم بابته وه

۱ - (فلاسيفه ي گه وره ئه ندره كرسون ته رجه مه ي كازم عيمادى)

۲ - (هونه ر چيه؟ لئون تولستوى ته رجه مه ي كاوه ده هگان)

۳ - (فلسه فه ي هيگل و.ت. ئيستيس ته رجه مه ي دوكتور عينايت)

۴ - (نه قدى ئه ده بى نو ي دوكتور محمده غه نه مى هيلال)

موخاله فەتیان کردووە.

جا ئەگەر بیرورایی وەها ئارمانجی مان لە بابەت هونەرەووە پەیا کرد، ئەو سا ئەزانین کە زیبایی و جەمەلی کە مەتلۆبی، عارف و خواناسە، زۆر بەنرخ ترە لەوێ کە هونەرەووە بەدوی کەوتووە.

لەبەر ئەوێ خوێناسان بەدوی زیبایی و جوانی مۆتلەقەووە و ئەوێش جوانی و زیبایی یەکی دیکە یە کە لە یە ک تەتەلەیی هونەری دا مۆتەسە ورنیە.

ئەو جوانی یە، هیچ جوړە شکلیک ناگری، وەبە هیچ جوړە جوانیە ک پەسەند نا کری و لەنیو دڵ و دەرونی ئەشیادا شار دراوێ تەووە تەنیا لەنیو دەرونی هەندی مۆفدا خو دەنوینی، نە ک لە یە ک تەتەلەیی هونەری دا.

هونەر: هونەری بەرپرس و نەخش و رۆلی ئەو، لەراگە یاندن دا:

هونەری بەرپرس و جەس و رەسەن ئەبی لەسەر چاوەی بەرزی دڵ و دەرونی هەلقۆلی و تافگە و فەوارە بکاو لەریگای ئەندام و حەواس ی خۆیەو بەگاتە جیهانی مەحسوسات، لەواقیعدا هەستی جوانی و زیبایی لە وجودی هونەر مەندەو بەجێتە نیو دنیای دەرهووە بە جوانی و خوشیکی خۆی دای پۆشی و بی رازییتەووە جوان جوانی بکاو بی خزینیته ناو دڵ و دەرونی ئەم و ئەو، بە واتایی تر: هونەری واقعی بریەتی یە لەتەجەلی هەست لە قالی مەحسوسدا، چونکا هیچ تاکیک لەبەرەوی مۆف خالی لە هەست نەبووە و نایش بی، تەنانەت پلە کزبونی ئەو لەبی زەوق ترینی تاکیشدا هەیه، جا کە وایی محالە کەسی بیرو لەش و لاری سالم و ساغ بی و کەچی بی هەست بی.

بەشقم دارای هەستگەلی جیا جیایی، چونکا هەست چتیکە حەتمی و لەزەروریاتی ژیا نی بەشەر و مۆفانی یە، لەبەر ئەمە ئەبی بلیین: کە هیچ بیر باوەر و ئەندیشه یە ک لە میژودا نەنوسراو و نە گەشتو تە نیو قولا یی کۆر و کۆمە لگا و نایشگا، مەگەر لە گەل هونەر ئاویتە بی و

۱ - (نەقدی ئەدەبی نوێ، دوکتور محەمەد غەنەمی هیلال)

سەر وازکا، سەراو، وەهەر شەتاو دا

وەسەر سەوزە ی پاک ئال و ئەصحاو دا

تا بدا پەرتەو، وەسەر، وجودا

ئیمان لە ئەسرار، ئەهل شهود دا

سەر وەرەن، زانایان و ھۆزانفان و میوانانی بەریز، درود وەرەحمەتی خواتان لەسەری
ئیمە دەمانەوی ھەندێ لەبارە ی بیروباوەری ھە کیم مەولەوی لەبابەت زانستی کەلام و ماورای
تەبیعەت و خۆرسک بو ئیوەی بەریزان بدوین:

مەولانا ھە کیم مەولەوی مەعدومی لەبابەت ئەو ھە کە وجودی خوا (اظهار اشیا، یعنی
الظاهر بذاتہ والمظهر لغيرہ) یە و خواش عینی وجودەو نیازی بە تاریف نیە، فەر مویەتی:

ھونە و شیعەر:

۱- زەھی نادان کە او خورشید تابان بنور شمع جوید در بیابان^۲

میان اهل دل ای دل، خودا را خود آرادان، تو مدلول خدا را

پس آنگه گو خدایی گر نبودی بشو، پس شد، بما کی (رخ) نمودی^۳

۲- لەبابەت رۆیەتی خۆی گەورەشدا دەلی:

شیعەر:

تَفَضَّلْ بِالْعَجَلْ بِالْكَاسِ سَاقِي^۴ صەفای (مە ی) نماید وَجْهَ باقی

زدیده زنگی ظلمت را زداید دلم تصدیق رؤیت را نماید

در این نشأۃ با مکانش بگویم در آن نشأۃ وقوعش رابجویم

ھە کیم مەولەوی کورد کێ؟

ناوی سەید عەبدوو رەحیم ناودار بە حوسەینی کورپی مەلا سەعید لە بەرە ی ملا یوسف جان

۱- ئەم باسە بو کۆنگرە ی ریز دانان و یادی مەو کەوی کورد ئامادە کراوە کە لە شاری سەقزا لە ۹ ئای ۱۳۷۱ ی ھەتاوی پیک ھاتبوو.

۲- گو ی ئەم شیعەرە ی لە شیخی شەبۆستە ری وەرگرتووە.

۳- اشارە بە آیە کن فیکون، الفوائیح یا عقیدە ی فارس مەولوی کورد.

۴- شاھوکیوکی بەرزو خۆش ئاوو ھەوایە کە لە باشوری رۆژاوا ی شاری سنەو باکوری رۆژاوا ی کرمانشاھیە.

کوری عه‌لامه‌ی گه‌وره‌ی کورد (مه‌لابوه کر - ی موصه‌نیفه^۱ که ده‌چینه‌وه سه‌ر خواناسی مه‌زن سه‌ید محمه‌د زاهید ناودار به (پیر خدر - ی شاهویی).

مه‌وله‌وی له ۲۱ ی مانگی له سه‌ر شاته‌ی، تاوه‌گۆزی مه‌لبه‌ندی جووانرو، له کوردستانی ئێران له نیو بنه‌ما له یه‌کی زاناو به‌رز له سالی ۱۲۲۱ له دایک بوه‌و ناز ناوی شیعی مه‌عدومی یه‌و له ناو خه‌لکیشدا به مه‌وله‌وی به ناو بانگه.

مه‌وله‌وی هه‌ر وه کوگشت مه‌لاو فه‌قی ناو کورده‌واری به کوردستادا ده‌گه‌ری و لای مه‌لاچاک و زاناکان له هه‌ورامان، مه‌ریوان، سه‌نه، سابلاخ و سوله‌یمانی، زانست و مه‌عارفی ئیسلامی ده‌خوینی و دوا‌ی شاره‌زا بوون له سه‌رف، نه‌حو، به‌لاخه، به‌یان، مه‌نتیق و فلسفه، (فقه و اصول فقه) که‌لام و ته‌فسیری قورئاندا، لای زانای گه‌وره: مه‌لا ره‌حمان نودشه‌یی مو‌فتی سوله‌یمانی، عیرا‌قی ئه‌و زه‌مانه ئیجازه‌ی عیلمی ئیفتا و ئیجتها‌د و ته‌دریسی مه‌عارف وه‌رده‌گری.

حه‌کیم مه‌وله‌وی کورد

به سه‌رنج دان و ورد بونه‌وه له زانستی که‌لام و ئارای مو‌وته که‌لیمان که زو‌ریشی هه‌ز له مه‌بانی و مه‌عارفی ئیسلامی کردوه، ئه‌وه‌یه که له مه‌به‌ستی ئیسلامی‌دا، بو‌ته خاوه‌ن نه‌زر، هه‌رچه‌ند مه‌وله‌وی له زانستی که‌لام‌دا تابییی فیرگه‌ی ئه‌شعری بوه، به‌لام له زو‌ر مه‌سائیلدا، نه‌تیجه‌ی (تَبَّعَاتِي) خو‌ی له رسته‌و عباره‌تی جوان و پرواتا به پي‌حه‌وانه‌ی، بیرو رای عامه‌ی خه‌لک به‌یان کردوه.

ده‌گیرنه‌وه: جارێکیان له سه‌نه غولامشاخان والی کوردستان (ئه‌مانه‌ی لا‌خان) واتای ئه‌م ئایاته‌ی لی ده‌پرستیه‌وه (كُلُّ يَوْمٍ هَوٍ فِي شَأْنٍ عَه‌لامه مه‌وله‌وی له وه‌لامدا ده‌لی: خوا له سه‌ر دوندی کیوی ئه‌زه‌له‌وه روی کرده ده‌شتی ئه‌به‌دو صو‌ر جزئیات) هه‌ر وه‌کو، میگه‌له‌په‌زی له به‌رانبه‌ر شواندا، له به‌رامبه‌ری عیلمی خو‌ی راگرته‌و و گو‌چانی قه‌زایشی گرتبو به ده‌سه‌وه‌و به‌ده‌ستی قودره‌تی خو‌ی به‌هوی ئه‌و گو‌چانه، هه‌ر یه‌کی له‌وانه‌ی بو مه‌به‌ستی تاییه‌ت دیاری و

۱- مه‌لا ئه‌بو باکر چو‌ری بوه، له به‌ر ئه‌وه‌ی کتییی زو‌ر نوسیوه له دنیای عوسمانیدا به موصه‌نیف ناو دار بوه.

۲- سو ره‌ی الرحمان ئایه‌تی ۲۹.

نیشانه کرد بو، ئیستا هه مو روژی و هه رکات و ساتی عهینه به پیی نیشانه گهلی که ئه و زه مانه دیاری کرد بو، کارو باری خوئی به ئه نجام ده گهینی. حه کیم مهولهوی کورد، زور ورد بین بووه و جوان ترین ته شیهی له هونه و شیعری خویدا به کاربردوه، بو وینه که فره مویه تی: گول چون روی ئازیر نه زاکهت پو شان - وه فراوان چون سهیل دیدهی من جوشان ... که له م شیعره دا تور و نازکی و جوانی گولی به جوانی و زه ریفی گونه و رومه تی ئازیزه که ی (ته شیهه) کردوه، هه روا بفرای کوستانی به لافای ئه سرین و فرمیسی ئه وینداره که ی ده شو بهینی ... دیاره کاتی وردینان ئه م شیعری مهولهی بینن ئیتر بو ته شیهی عالی و به رزو تهرز هه ر به م شیعره وینه ده هینه وه و قهت نالین: (ابو حنیفه کابی یوسف) ده گپ نه وه روژیک خانمیکی جوانجاک داوای دوعای چاوه زار له مهوی ده کاو ئه میش له گه ل دوعا که دا ئه م سی شیعره یشی بو ده نیری:

ته عوید به ند ریشهی دلّهی سه د پاره م	به رگش په ره ی جه رگ وه ده رد ئاواره م
تویه ند نازکیت جه حه د ویه رده ن	بینایی خه یال راگه ش گوم که رده ن
سه فات خه جاله ت دان وه جامی جه م	دیده ی به د مه رعه کس ویش بدیو وه چه م

یانی ده زوی دوعا به سته که ت ره گی باریکی دلّی هه لاهه لامه. به رگه که یشی په ره ی جه رگمه، ئه م نوشته شتیکی باوه، ده نا جوانی تو چاوی خه یالیش نای دوزیته وه، پاکی توئاوینه ی جه مشیدی که م بایه خ کردوه، که هه مو شتیکی له خویدا ئه نوواند، دیاره به م هه موه جووانچاکیه که خوا به تو ی داوه، ئیتر چاوی پیس له باتی ئه وه ی له توکار بکا، هه ل ده خزی و ده گه ریته وه بولای خوئی، خوئی، ده نگیی^۱ مهولهوی زور باش توانیویه تی که سایه تی و ژیان به ئه شیای بی گیان و غیری ئینسان بدا که ئه مه خوئی جورئ ئیستعاره یه. (کروچه) له په راوه ی (جوان ناسی) خویدا ده لی: خوورسک له راست هونه ردا ئه بله یه و ئه گه ر مروّف نه ی هینته قسه، لاله، مهولهوی کورد زور چاک ئه م کاره ی کردوه، کاتی به ده رده وه روو ده کاته گول و گیاو ئاو و ئه شیای خوورسک و لیان ده خوازی چرو نه ده ن و روشت نه که ن و له غه می ئه ودا

۱- دیوانی مهولهوی به خوش کردنی عهلامه، مهلاکه ریم موده ریس ئیمام شافعی روژگار په ره ی ۲۳۲ چاپی ۱۹۶۱ - ز- (شه پوّل).

به‌شدار بن که له ئه‌وینداره که‌ی دوورکه‌و تو ته‌وه (مه‌شینه چین چین، چنور نه‌کاوان - تو خوا
ماته‌م به‌هاژه‌ی وه‌فراوان - نه‌سیم وه‌س بویه‌ر، وه‌کو‌ساراندا، - وه‌سه‌ن شانای وه‌لگ
وه‌دیاراندا) مه‌وله‌وی له‌ مه‌سایلی زانست و زانیی که‌لام و مه‌بانی دینی و فره‌ه‌نگ و معارفی
ئیسلامیدا ده‌سه‌لاتی زوری هه‌به‌وه‌ و سه‌ره‌ رای ئه‌وه‌ی شاعیریکی گه‌وره‌و (بلا‌منازغ) به‌وه‌، له
زانست و (علمی مختلف اسلامیدا) بیره‌ وه‌ریگی مه‌زن و پرمایه‌ به‌وه‌ و واژه‌ی کوردی و فارسی
و عه‌ره‌بی له‌ ده‌ستیدا هه‌ر وه‌ک میو‌ وابه‌.

سه‌رفه‌ نه‌زه‌ر له‌ باسی فه‌لسه‌فی و که‌لامی له‌م بابه‌ ته‌وه‌ مه‌وله‌وی به‌ بیرو مه‌شه‌ره‌بی خوی،
ئه‌م ئیدیعه‌یه‌ که‌ خوارو‌یت ده‌کری له‌ ریگی‌ای ذه‌وق و که‌شف و شه‌ود و غیرفانیه‌وه‌، ئه‌زانی ئه‌م
جو‌ره‌ باسه‌ باوه‌ کو‌یه‌ کی‌که‌ له‌ مه‌سه‌له‌ ئایینی سه‌خته‌کان، به‌لام له‌ باری شیعریشه‌وه‌ پرو ته‌ژین له
واژه‌ی جوان و له‌ سه‌ر زار سوک و خوش.

۳- مه‌وله‌وی له‌ بابه‌ت (سه‌به‌ب و مُسَبَّب) وه‌وه‌ ئه‌م قاعیده‌ عیلمی‌یه‌ به‌م شیعره‌ جوان و
سا‌کارو پرواتایانه‌ ده‌لی:

شاعر:

فلان باوکه‌، ئه‌وه‌ له‌ ئه‌ولاد له‌ دوا‌ی ئه‌ولاد پیی ده‌لین: ئه‌حفاد
له‌ بو‌خاره‌، هه‌ور له‌ هه‌وره‌ مه‌طه‌ر له‌ مه‌طه‌ر گیا سه‌ر دی‌ریته‌ ده‌ر
موقه‌ده‌م ناوی نریا‌گه‌ سه‌به‌ب به‌ مو‌ئه‌خه‌ره‌یان ده‌لین: مو‌سه‌به‌ب
هه‌ر دولا هه‌ر خه‌لق ره‌بی هادی‌یه‌ سه‌به‌بی یه‌تیان ئه‌مری عادی‌یه‌
به‌ قودره‌تی حق عاده‌ت جاری‌یه‌ ئه‌و دی‌ته‌ وجود، ئه‌م دیاری‌یه‌
(ی‌مکن) ئار بو‌ی ئیحراق هه‌ر نه‌وی یا ئیحراق، وه‌بی ئا‌گر هه‌لکه‌وی
هی‌مان له‌م رو‌ژگاره‌دا وشکه‌ نه‌زانی وا هه‌یه‌، کاتی باسی ته‌رتیبی هه‌لم و هه‌ور و باران و
گیای لابکه‌ی له‌وانه‌یه‌ به‌ کوفری بزانی که‌چی مه‌وله‌وی له‌و رو‌ژگاره‌دا به‌م جوانیه‌ قسه‌ی
لی‌کردون و به‌باشی تیمان ده‌گه‌ینی و ده‌لی:

شاعر

هه‌ر دولا هه‌ر خه‌لق ره‌بی هادی‌یه‌ سه‌به‌بی یه‌تیان ئه‌مری عادی‌یه‌

مهولهوی چهن شوینه واری زانینی و زانستی زور به نرخی هه یه بهم ناوانهن:

۱- مه نرومه یه ک به ناوی الفضیلة به زمانی عه ره بی له ۲۰۳۱ شیعر دا که له سالی ۱۲۸۵ مانگی دایناوه و ئیمام شافع روژگار: ماموستا مه لا عبدولکه ریم موده ریس شهرجیکی به ناوی (الوسيله فی شرح الفضیله) له سهر نویسه وه له ۱۹۷۲ ی زانینی له بابته ت ته قیده و ئیدئوژیکیه وه به شیوهی فلهسه فی و عیلمی که لام و لیکدانه وه به یانی ریبازه، جیاکان، وه ته حقیق له بابته خواناسیو عیرفان باس ده کاو سهره تاکه ی ته مه یه:

شیعر:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
من تاه فی نهیه الحکیم

۲- العقیده المرضیه: له ته قاید و ئوصولی دین به زبانی کوردی که له ۲۴۵۲ شیعر دایه، (محمی الدین صبر نعیمی کانی مشکانی) کورد له سالی ۱۳۵۲ مانگی دا له گهل عقیده ی فارسی که به (الفوائح) ناسراوه له بهرگیکدا له میصر له چاپی داوون مهولهوی له رساله دا، زانیاری که لام و بیرو باوه ری ئیسلامی فیر خه لک ده کا، به لام له ههر لایه ک سوزیکی بو هاتبی و ده ربیجه یه کی بو شیعر وتن بو کرایته وه و نوری خوی به سهر داباری بی قهریحه ی گولی کردوه و شابه یتی جوانی خولقاندوه و خوی و خوینه ریشی نوقمی ده ریای بیر و وردو جوانی خوی کردوه.

زور و اتا و مه عنای پرواتای له واژه ی جوان و ساده وره وان و له بار به کار هیئاوه، که مروفی زاناو شاره زا له و کاره شاکارانه ی مهولهوی مات ده بی و سهری سوپ ده مینئ ته مه یه ش سهره تای عقیده ی مهرزی یه:

شیعر:

زوبده ی عقیده و خولاسه ی که لام
ههر له توو بو تووس همدو نه نای عام

۳- الفوائح یا عقیده الفارسیه له ۵۲۷ شیعر داو به زمانی فارسی یه، شیعره کانی ته م مه نرومه، وه ک یوسف و زلیخای جامی له سهر وه زنی (مفاعیلن، مفاعیلن، فعولن) دانراوه و یه که م شیعر ی ته مه یه:

۱- تاه: بیربکاته وه - سهرگه ردان، متحیر شود - نهیه: ته قل، پایان، نه یی کردن.

هونه:

چو بینم در خود از بس روسیاهی نگنجد ای آلهی، یا آلهی
لهم شیعره‌دا دو قاعیده‌ی عیلمی: نیدای قهریب و نیدای به‌عید هه‌یه و ئاماژه‌یه به ئایه‌تی
(نحن اقرب الیه من جبل الوریث) سه‌عیدی شیرازیش فهرمویه‌تی:

هونه:

دوست نزدیکتر از من بمن است وین عجب که من از وی دورم
۴- کومه‌له شیعریک به ناوی دیوانی مه‌وله‌وی مه‌عدومی کورد، له ۵۶۴ لاپه‌رده‌دا که له لایه‌ن
ماموستا مه‌لا که‌ریم موده‌یس، موده‌ریس و خه‌تیبی مزگه‌وت و باره‌گاو خانه‌قای جه‌زیه‌تی
عه‌وسی ئه‌عه‌زم (قدس سره) له به‌غدا شهرج کراوه‌له ۱۳۸۰ ی مانگی به زمانی کوردی له
چاپ دراوه‌و بهم شیعره ده‌سی پی ده‌کا:

ئیمشه و ته‌نیا بی جه‌سته‌ی زه‌بونم دیسان سه‌رواز که‌رد دله‌ی پر هونم
۵- رساله‌یی له به‌یانی ته‌ریقه‌ی نه‌خشیدا به زمانی فارسی

باری کومه‌له‌ی ته‌تی مه‌وله‌وی:

مه‌وله‌وی هه‌ر وه‌ک باقی شاعران و بیره‌وه‌ران و زانایانی دنیا به هه‌زاری و ده‌سته‌نگی
ژیاوه، به‌لام زور قانع بوه‌و عیزه‌تی نه‌فسی زور بوه‌و قه‌ت ته‌بعی له‌تیف و هونه‌ری زه‌ریفی
خوی وه‌ک هه‌ندی له شاعران بونان و ئاوێک سه‌ری، بو‌ئهمیرو پاشا سته‌مکاره‌کان
دانه‌نه‌واندوه‌و هونه‌ری خوی به (ئهمه‌نی به‌خس) نه‌فروشته‌و ئهم په‌نده کوردی‌یه‌ی کردو‌ته
سه‌ر مه‌شق بو‌خوی که ده‌لی: (به‌هه‌لویی مردن نه‌ک په‌نا به‌قه‌لی رو‌په‌ش بردن) ته‌نانه
ت کاتی عه‌نیه‌ر خاتونی خیزانی که یارو دلسوزو سه‌ر چاوه‌ی ئیلهامی شیعی‌ری بوه‌و وه‌فاتی
کردوه، مه‌وله‌وی هه‌ر په‌نای به هونه‌رو سوژی ده‌رونی خوی بردوه و به‌س.
هه‌رواکاتی له دوا تمه‌نیدا سو‌مای چاوی له ده‌س ئه‌دا گو‌شه‌گیر ده‌بی و په‌نا ده‌باته‌ به‌ر
هونه‌ری خوی و شکایه‌ت له روژگار ده‌کاوه‌لی:

۱- بانی: که‌وته‌یادی بیچاره‌یی خوی.

ئهم دیوانه به ته‌رتیبی حه‌رفی ئه‌لف و بی‌ریک و پیک کراوه.

هونه:

ته‌دریس و ته‌قدیس ته‌مجید بی ده‌نگه‌ن حه‌ساره‌ی ته‌قریر ته‌وحید بی ره‌نگه‌ن
پارچه‌ی تألیفات شیخ موهاجیر^۱ گرانه‌ن، نییه‌ت موشته‌ری و تاجر
بال‌نمه‌دو ته‌یر ته‌حریر وه‌ه‌مه‌دا گا وه‌روی رو‌مدا، گا وه‌عه‌جه‌مدا
ئومه‌نای ده‌ولت جه‌گردین لاوه^۲ به‌ئیتیزاره‌ن چه‌م نه‌روه‌ی راوه^۳
ته‌وانای وانای فرمان نه‌مه‌نده‌ن^۴ چه‌پهر بی جوواو خه‌بهر پابه‌نده‌ن^۵
سه‌هله‌ن بینایی دیده‌ی مه‌عدوم سه‌ند داخم هه‌رئیده‌ن ئاخ په‌ی یاران مه‌ند
به‌لام کین بدونه‌ی راکوزر دا شان وه‌شان شیر قه‌زا و قه‌ده‌ر دا
هه‌ر شیر جه‌ شیر شیران شیر وه‌رده‌ن^۶ گه‌رده‌ن په‌ی زه‌نجیر ته‌قدیر که‌ج که‌رده‌ن
باری ئه‌گه‌ر هه‌ور ئه‌لتاف باری په‌ی مه‌ده‌د کاری وه‌دلدا باری
دیده‌ی سه‌ر ئه‌رشه‌ی دیده‌ی سیر کافین^۷ ئید، دای مونا‌فین ئه‌و دوا‌ی شافین^۸

مه‌ولانا خالد نه‌خشبه‌ندی که‌ به‌ نه‌سخه‌ی جامع‌ه‌ نویسه‌ی نایغه‌ ناوداره‌ له‌ یه‌ کی له‌ ئه‌شعاری
خویدا له‌ واژه‌ی شی که‌ به‌واتای (رویی) به‌ کار براوه‌ که‌لکی وه‌ گرتوه‌ له‌ باب‌ه‌ت هیج‌ره‌تی
حه‌ز‌ره‌تی ره‌سوله‌وه‌ فرمویه‌تی: (وه‌سی‌زده‌ هه‌نی ئه‌و خو‌ر جه‌بینه‌ - راهی بی کو‌چ که‌رد شین
وه‌مه‌دینه‌^۹ له‌ ۱۳ی مانگی مه‌ولود له‌ روژی هه‌ینی چو‌ته‌ شاری مه‌دینه‌ چه‌ند مه‌سه‌له‌ی
فه‌لسه‌فی و که‌لامی، که‌ حه‌ کیم مه‌وله‌وی لیان کولیوه‌ ته‌وه‌ :

۱- شیخ عبدالقادر تختی کردستانی ناودار به‌ شیخ مهاجر یه‌کی له‌ زاناکانی که‌م وینه‌ی روژگاری خو‌ی بو‌ه که‌
شه‌رحیکی فه‌له‌ سو‌فانه‌ و عالمانه‌ی له‌ (ته‌ذیب الکلام تفتازانی) کرده‌، حاشیه‌ دیوانی مه‌وله‌وی په‌ره‌ی ۱۴۰، مه‌وله‌وی
ئهم‌ شیعرانه‌ی بو‌عه‌لامه‌ شیخ و بسم‌ برای شیخ موهاجیر نویسه‌وه‌ دهرده‌ دل‌ی کرده‌ که‌ سو‌مای چاوم‌ له‌ ده‌س داوه‌وه‌
که‌س نیه‌ ئه‌و کتیبانه‌ به‌ دهرس بلیته‌وه‌.

۲- امنای دولت از هر طرف، در انتظارند.

۳- چشم براه من هستند.

۴- قدرت خواندن دستور نمانده است.

۵- چا‌پار بی جواب ماندو خبر نیز متوقف گشته زیرا نمی‌توانم به تقاضای رؤسای روم و عجم پاسخ دهم.

۶- خوار دیان.

۷- چاو باتن کافیه.

۸- دیوان مه‌وله‌وی لا‌په‌ره‌ی ۱۴۴ - ۱۳۹، چاوی سه‌ر هو‌ی تاوانه‌، چاوی باتن و سیر کافین و شافین.

۹- رو‌یشتن .

۱- له زانستی که لام و فلهسه فیهی ئیسلامیدا مهسه له یه ک به ناوی (مناط احتیاج شیء بعلت) هه یه: موته که لیمان ته قیده یان وایه که چون (شیء) نه بوه و هاتوته بون یانی: حادیس بوه و هاتوته وجود، نیازی به عیلله ت هه یه، جاکه وایی ملاک نیاز مه ندی (حدوث)ه.
فله سو فان ده لئین: چون (شیء مومکین) له (هه د ذاتی خویدا ئیقتضای) بونی هه یه نه ک ئیقتضای نه بون و نیستی (ولا اقتضای صرفه) که وایی ملاک نیاز مه ندی (امکان)ه.
هه ندی (حدوث و امکانیان) پیکه وه به ملاک زانیوه، تا قمی ئیمکانیان به شهرتی (حدوث) به ملاک داناوه، به لام فله سو فان بروایان وایه که هه ر مومکینی ک مه سبق به (ماده و مدته) و له دیوانی عه ره بی مه وله ویدا ئاوا قسه له وه ده کا:

شیعر:

کل من الحوادث افتقر لمادة ومدة كما ذكر
وحكمنا بان يجوز الممكن الى المؤثر جلي بئ
والخلف في علته استباناً اكان ذي حدوثاً ام امكاناً
ام ذين شرطاً او بشرط لا تبع حقاً من الاقوال بل ذاك اتبع

۱- مه وله وی خو ی له ته فیسیری ئەم شیعره دا فەر مو یه تی:

ذهب الى الاول الحكماء وبعض المتكلمين، و الى الثاني قدماء المتكلمين ولكل وجه...
به لام له واقعدا ذهب الى الاول قدماء المتكلمين و الى الثاني الحكماء وبعض المتكلمين.

له دیوانه کوردیه که شیدا لهم بابته ته وه فەر مو یه تی:

شیعر:

پی ی ده وی پی ی ئەم به حس و به یانه عیلله ت حدوس یا خه یر ئیمکانه
یه کیکیچ ده لی: مه جموعیانه شه تره ن ئەو شه رته ن راس کامیانه

۱- الوسيلة فی شرح الفضيلة لاپه ره ی ۱۹۸.

۲- بو رن کوردنه وه ی ئەم باسه لازمه بپرسین عیلله ت حدوسه یا ئیمکانه.

۳- ته قیده ی مه رزیه جابی میصر لاپه ره ی ۸.

۲- فیهلہ سوفان لایان وایہ ہر مہ وجودیکی مومکین دارای دووجوب و دو ئیمکانہ، بیرو
رای مہولہ ویش لہ ریسالہی تہلفہزیلہ دا بہم جوّره بہیان کراوہ.

شعر:

وَبُوجُوبَيْنِ يَحْفَ الْمَمْكَنُ بِسَاقٍ وَلاحِقَ فَبَيَّنُوا
بأنه ما لم يجب لم يوجد لاصل ترجيحهم المشيد
وانه حين الوجود امتنع عدمه لامتناع ان جمع
عدمه بذلك القرار و ليس ذاك نافي اختيار^۱

۳- لہ تاریفی قِدم ذاتی و زہمانیدا کہ یہ کیّ لہ مسایلیداغی فہلسہفی و جیّ ہہ لّخلیسکانی
بیرورای (متفکران) و بیرہوہرانہ بہم جوّره بہشعیر دہلّی:

عدم مسبوقية قد يُكْحَلُ بغير او بعدم فالاول
القديم الذاتى ثم الثانى مقرط بالقدم الزمانى
يمشى الحدوث مشيه فليؤشّم بكونه مخالفاً للقدم
ولاقديم عندنا بالذات سوى جناب الله ذى الصفات^۲

۴- لہ تہقسیم و دابہش کردنی وجود بہ واجب و مومکن لہ تہقیدہی مہرزیدہ دا بہشعیر دہلّی:
عہقلّ صاحبّ سود بوّ تہدای مہقسود لہ دواى تہسہور مہعناکہی مہوجود
یانی تہقلّی موفید بوّ تہدای مہقصود لہ دواى تہسہوری واتای بیژہو کہلیمہی وجودہ.

قال: الموجود على نوعين يأبى معناه عن غير ذين
یه کیکیان تہ گہر تہعریفی دہ کہی تہوہ تہ نہزہر تہبالّ ذات خوئی
ثارہزوی عہدہم وہ گشت گوزہردا جائز نییہ پیّ بنیّوہسہردا

یانی: نہ لہوجودی لہفظی نہ لہ وجودی زیہنیداو نہ لہ وجودی خاریجیدا جائز نیہ عہدہم لہ
دہورو بہری تہو (خوا) دا پیدای بیّ.

۱- الوسيله لاپرهی ۲۰۵.

۲- الوسيله لاپهری ۲۱۳ و ۲۱۲.

دلّ لهم ته عریفه وامه علموی یه که ئه سلّهن عهدهم بوّی جائز نییه
نهوع ئه وّلیان هه ر واجب بزّان چونکه بوّ عهدهم ناوّی وه نشان^۱
تلی خه ته ره ی غه یریچ بیّ ته ردید ده ی پاچی مهودای بورهانی ته وحید^۲
نهوع سانیمان هه ر مومکینه و بهس عهدهم وه ک هه رهس هه ر ئه وده کا پهس^۳
له بابهت ته وحید دا له ئه قیده ی فارسیه که یدا فه رمویه تی.

شیر:

وجوب تام از وحدت نگرده تعالی شأنه عن أن تعدّ
بکثرت در بود امکان آفات بل التوحید إسقاط الاضافات^۴
از آن سر زد ندها، این ابتداء وزین برپا صدا این انتهاه
هنا چون ئمه از وی گشته مهجور عَرْض چون جوهر از وی هست مهجور
هیولی نزد وی صورت ندارد صور آنجا هیولی را گذارد
زمان را دوری از وی صد مکان است مکان را دوری از وی صد زمان است^۵
۶- له بابهت ئیمان به خوا و صیفات و ئه سما ی ئه و به شیر ده لی:

ره باریک و استدلال تاریک فبارک ربّ این تاریک باریک
من با ناله بی پا چون درایم مگر در گردن گیری درایم^۶

۱- چونکا واجب نا بیته هه دهف و نشان بوّ عهدهم.

۲- بورهانی ته وحید تالی خه ته ره ی وجودی غیری ئه و هه لده بری.

۳- ئه قیده ی مه رزیه لاپه ری ۸ - ۷.

۴- حافظ شیرازی لسان الغیب لهم باره وه فه رمویه تی:

ندایی آمد از کنج خرابات
که التوحید إسقاط الاضافات
ئه شی مهوله وی له می وه رگرتبی.

۵- الفواتح لاپه ره ی ۱۳۶ و ۱۳۵.

۶- سعدی شیرازی می فرماید:

من بیچاره بیدل چون درایم
مگر در گردن گیری درایم
ئه شی مهوله وی ئه مه ی له و وه رگرتبی.

بگیریدم در این منزل سپردن غنای نی سنای می بگردن
بزن نائی نواهای عیراقی بده ساقی از آن صهبای باقی
بمستی تا درآید مو بمویم بپویم ره بخندم گه بمویم
بجویم باز از آن آبی بجویم برویم بار دیگر خوش بگویم
چه ای ذات، ذات و چه چه گفتی چه گفتی در چه افتی در چه افتی^۱

۹- له بابۀ تافهریشۀ وه، به پیره وی کردن له قورئان و مه شره بی عیرفانی به سیّ جور خهلق کردن ئامازۀ ده کا:

- (۱) به هوّی ئه مری (کن فیکون^۲) له واتای خهلق کردن له نه بون و له هیچه وه.
(۲) خهلق به واتای سازدانی ئه جزا وه ک: خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طَبَقاً^۳.
(۳) سیّوه م خهلق به واتای ته جهّلی و زهور، بو وینه مه وله وی فهرمویه تی:

شیر:

همه اشیاء، امر آیا خلقتند همه آینه اُسمای حقتند
چنان کاسما مجلّی صفاتند صفاتش جملگی میرآت ذاتند^۴
ظهور وی به شأنی چون نشاید به هر روزی بشأنی اندر آید
زطوّر فلسفی برطوّر حق آی بآثار صفاتش دیده بگشای
تمام عالم آعینی: ماسوی الله نبود اندر عدم از بود آگاه
۱- کان الله ولم یکن معه شیء فهرموده ی په یامبه ره (د.خ):
به اورنگ حدوٹ از وی نشسته به او رنگ حنای بود بسته
نه مده در وساطت پانهاده نه دخیلی بهر ماده روی داده^۵

ته شیّ مه وله وی ئه مری له و ده رگرتبی.

۱- الفوائد لاپره ی ۱۳۵ و ۱۳۴.

۲- سوره آل عمران آیه تی ۴۷.

۳- سوره ی ملک ثایه تی ۳.

۴- الفوائد لاپره ی ۱۷۱.

۵- الفوائد لاپره ی ۱۴۲ - ۱۴۱ - ۱۳۹.

له دیوانی کوردی ئەقیدە ی مەرزیه شدا فەرمو یه تی:

شێعر:

ئە ی گرد مە وجودی جە تو گرت مایە مە وجود هەر تو نی ماسیوا سایە

پەنھان بی تەنھا وە حە دە ت مە و ج وە رد پە ی شناسائی زھو ریوت کە رد

یانی: بو ئەو ە بناسریت لە سەر زاتی خو ت، خو ت دە رخست.

۱- ئەم شێعرە: پەنھان بی ... ئیشارە بە فەرمودە ی (کنت کنزا مخفيا فخلقت الخلق لکی اعرف) دە کا.

بە ویت جە ی عا لە م بی بە قای ناسو م وە ی گرد جیلو ی وە رین نە شناسو ت

یانی: لە م دنیا بی بە قایە دا لە سەر زاتی خو ت زھو رت کرد: بە جو ری وا بە و ە م جیلو و تە جە لیاتە و ە کە لە بە را کرد ت، تو نە ناسمە و ە .

بە سە د جیلو ی تر بی چون و چە نی شناسایی تو م نە مە بو ە نی

۱۰- لە بابە ت صیفاتی سە لبی خوا لە ئەقیدە ی مەرزیه دا فەرمو یه تی:

شێعر:

سيفات سە لبی، نایە تە، دە فتەر ک کون اللہ لیس ب جوهر

لا کین تو زە ریف، بی ئەم پە نجانە هەر پەنج بزانە ئە سل گشتیانە

یە ک ی قیدمە دو ە م بە قایە قیدم سە لب سە بق عە دە م مە عنا یە

یانی قە دیم و ە ک ئە زلی خوا، بە قا و ە ک ئە بە دی خوا.

لە بابە ت سیفاتی ۳ و ۴ و پینچیشدا فەرمو یه تی

شێعر:

سلب ھاو مثلی (دە گە ل) مخلوقات^۲

المخالفة للحوادث

۱- دیوانی مەولەوی لاپەرە ی ۵۱.

۲- لیس کمثله شیء.

قیام بنفسه وصف چهارمین	سلب احتیاج مانایه یه قین
موفته قهر نییه ره ببولکاینات	نه به مه حلالات ته موخه سه سات
په نجوم خوئی مانای وه حدانییه ته	سلب ته عه دود نه فی که سره ته
له زات له سیفات له نه حوالدا	له هه مو شه ئن و هه مو حالدا

له و شوینه ی که قه له م، زمان، نامه و به یان له په سه ندی خوا به نات هوان ده زانی ده فهرمی:

شعر:

چه جای دو زبانی مثل خامه چه حد روسیاهی مثل نامه
کمی گوی و بسی بشنو، بسی بین زبان و گوش و دیده گویدت این^۱
مه له وی مه عدومی کورد له باسی نه سما و سیفاتی خوا دا ری بازی نه هلی که لامی
زانایانیکه وه ک ته فتازانی، نه سه فی و شیخی توسی گرتو ته بهرچاو و زوررون و موسته ده ل
نماژ به ئیختیلافی نه بولحه سه نی نه شعری و نه بولمه نصوری ما توریدی ده کا^۲
۱۱- له باسی جه برو ئیختیارو بیرو رای مه وله وی له م مه سه له دا، نه و له باسی خه لقی نه فعال له
لایه ن خوا یا مه خلوق، وه که سبی نه فعال و ئیراده و قودره ت، نه گهرچی قه ولی نه شعری که
موعه قید به خه لقی نه فعاله له ته ره ف خواوه له کاتی عه مه لی عه بدو که سبی عه بددا، په سه ند
نه کاو قه ولی ماتوریدی که جهبری مه حزه به مه ردودی نه زانی به و حاله شه وه مه وله وی خوئی
(امر بین الامرین) ی پی باشه.

شعر:

اشعرت الی الاشعر الوحید نفسی ماترید نحو ماترید
وابه سته ده بی ئیراده ی باری به به عزئی نه فعال بی ئیختیاری^۳
به نده ئیراده ی بوئی یا نه وی تیریتی وجود، په کی ناکه وی

۱- فوائح لاپهره ی ۱۷۲.

۲- فوائح لاپهره ی ۱۴۱ - ۱۳۶.

۳- به نه فعالی به نی ئاده م ته عه لوق ده گری.

ئەو فيعله لادەو فریدەو کەنار مەیکە بە دەلیل نەفی ئیختیار
بەلّی: بە عزّی فیعل بەندە دییارە وجودی مەربوت بە ئیختیارە
یانی: های فی العبد خالق مەعبود ئیرادە قودرەت تیریتە وجود
ئەو ئیرادە یە کە پیی هاتە بەین دەدا تەرجیحی یە کە لە تەرەفەین

لە پاشان دەلّی: تەعەلوقی قودرەت بە فیعل لە ئیرادەو سەرچاوە دەگری:

فیخلق الله ربُّنا المالك عادة ذا العقل عقيب ذلك^۱

بەلام هیچ یە کە لەو ئەسبابە مەعمولیانە لە ئەنجامی کاردا (موئەثیر) نین و (موئەثیر)ی واقعی
هەر خوا یە و بەس حەزەرەتی مەولەوی لەم بابە تەو دەلّی:

هیچی مؤثر فی الوجود نیە سیوای قدرت ربّ البریه^۲

لا مؤثر فی الوجود الا الله

لە حەدیی قودسی دایە کە خوا فەرمویەتی: (کنت کنزاً مخفياً فاحببت ان أعرف
فخلقت الخلق لکی أعرف و لە قورئانیشدا یە کە خوا فەرمویەتی: و ما خلقت الجن و الانس الا
لیعبدون^۳ لە بەشی یە کەم دا غایەت لە ئافەڕینش ئەمە یە کە مەخلوق خالق خوی بناسی و
غیرفانی پی پەیدا بکا و لە بەشی دوهم دا مەبەست و هەدەف لە خەلق کردن ئەو یە، کە مەخلوق
بەندەیی و عبادەتی خوا و خالق ی بکا، حەزەرەتی مەولەوی لە تەوجیەتی ئەم دو واتا بە زاهیر
موتەخالیفە دا فەرمویەتی:

لە کە ی مونافات (لکی أعرف) چو دەسەمل لە گەل (لیعبدون) بو

یانی: لکە ی دژایەتی واتای (لکی اعرف) لاچوو لە گەل واتای لیعبدون دا دەستەملان یون بەم
واتایە: کە هەر دوکیان بە واتای غیرفان و ناسینی خودان.

* شاعیری خواناس و عارف و فەیلەسوف لای وایە عەشق و ئەوین، پیران جوان و شاد
رادە گری مەبەست عەشقی حەقیقی یە:

۱- ئەقیدە ی مەرزیه لاپەرە ی ۱۱۰.

۲- ئەقیدە ی مەرزیه لاپەرە ی ۱۱۰ و ۱۰۸.

۳- سورە ی الذاریات ئایە ی ۵۶.

شعر:

چوزهی سهوزهی ههرد فهیز تو وهرو^۱
گهردش نهشای کاو لوتف تو کهرو^۲
نهواچی من پیر ئیفتادهی دل ریش
ئیسه چهنی مهیل ئازیزانم چیش^۳
تا یاران نیگای نهانیشان بو^۴
پیران مهشیو تاف جهوانیشان بو^۵
پهی چیش؟ مهیل لهیل پیریش مهحالهن
سهندی بالغیش سهدهزار سالهن^۶
* حافظ شیرین وتار دهلی:

هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق ثبت است بر جریده عالم دوام ما
* سعدی شیرازیش فهرمویه تی:
باد اگر در من اوفتد ببرد که نمانده است زیر جامه تنی
له بابته وه سفی پیوهند له گه ل مه عشوقدا ده فهرمی:
ئازیز: تای رشتهی دلهی خهم بی شو ئه زلیانه بهند تای رشته کهی تو
یانی: ئازیزم تالی رشتهی دلی زور غه مبارم، له گه ل تالی رشتهی زولفی تو داله ئه ز له وه تیک
ئالاون و لیک جیا نابنه وه.
ههردوچهنی ههم پیچ وهردهن وه ههم جیایی نه بهین مه حالهن ستهم^۱
له بابته شهوی بهرات (۱۵ شابان) به بونهی چاوه روانی هاتنی دوسته وه فهرمویه تی:

۱ - وهرو بهواتای: بخوا.

۲ - کاو بهواتای دامینهی کیو.

۳ - چه کار.

۴ - تاف: سه ره تای گه نجی.

۵ - دیوانی مهولهوی لاپهره ی ۹۵ - ۹۶.

۶ - سهخت دیوانی مهولهوی لاپهره ی ۷۰ - ۶۹.

هونه:

نه هات و نه هات دل ماتن ئيمشه و ئه لبت شنوي شه و به راتن ئيمشه و
سياهي ده فته رژ ميرزاي ته زه له^۱ زيادي و نوقسان رزق و نه جه له
ئهوها و به رات بي ته ندازه وه ئيد وه ته عليقه ي عومر تاز وه
كهي قوته ش نوقل راز يا وه رهن يه كي زينده گيش وه سل دل به رهن
وه لگ زينده گيم ها وه هه واوه ديما ديم شن وه بای فنه اوه^۲
ئه لوه داي تاريخ كامه رانيمهن نيشانه ي ئاخر زينده كانيمهن
ياران ويه رهن، نوبه مهن ده ي ده ي ئيسه وه كارهن ساقى نه شته ي مه ي
ساده ي تاي دوگمه ي يه خه ي دل په سهند ئازاد كهر چون بي ده ردان جه به ند^۳
له بابته مه سه له ي وه حده تي وجود ده لي:

هونه:

په ي كه سي خاسهن هه واي سه ير باخ ماسيواي مه عشوق نه بوش ئاخ و داخ
من جفت مه عشوق دهر د هه مراز مهن چون باز سه ر چل واده ي باز مهن
له واتاي ورد و جوان و دلگيريشدا فهرمويه تي:
هونه:

په نج بي يهن وه شه ش روكه رده په نج حهرير نه مابه يهن بي يهن كه وه هر سه نج
تا وه زولفو روي تو، ته ماشامهن ئه داي نه ماي فهرز سوبح و عيشامهن^۴
حه زره تي مه وله وي جاريكيان ده چيته ديداري مه حمود پاشاي جاف خانميكي جوان و
شوڅ و شهنگ گوشه ي ده واري ره شي كوچهرى هه لده داته ووه ده روانيته مه وله وي و هاو
ريكاني و ئه ويش بالبداهه به م دوشيعره ئه و شانويه ده نويني و ده لي:

۱- ميرزاي ته زه له: خوايه.

۲- ئه م لاو ئه و لا.

۳- ديواني مه وله وي لاپه رهي ۴۴۶ و ۴۴۴.

۴- ديوان مه وله وي لاپه رهي ۱۵۷ نه ماي: نويز.

گۆشه‌ی سیامال هورداو دییاوه چون مانگ نه گۆشه‌ی هه‌ور سیاوه
به خودا قه‌سه‌م پا سه‌م ئومیده‌ن حور مقصورات فی الخیام ئیده‌ن^۱

مه‌وله‌وی زاتیکی پر پیت و به‌ره‌که‌ت بووه‌که به‌زانین و ژیری و پر ئاوه‌زی ناودار
بووه، نه‌و زاته‌ ماموستای شیعی کوردی هه‌ورامی بووه‌و غه‌زه‌له‌کانی پر و ته‌ژین له‌ صه‌نایعی
ته‌ده‌بی و هونه‌ری چ له‌ باری له‌فزی و مه‌عنه‌وی یه‌وه‌وه‌که ئیجاز، ئیداع، سه‌ولت و ئیمتناع
(سه‌هلی مومته‌نیع) تباق و ته‌زاد، ئیرسالی مه‌سه‌ل، ته‌ناسوبی ئه‌لفاز، زه‌رافه‌ت و له‌تافه‌ت و
هیز و وزه‌ی شوین دانان له‌ سه‌ر بیه‌ر.

حه‌زه‌تی مه‌وله‌وی له‌ به‌رگی شیعو غه‌زه‌لی کوردی واتای عیرفانی و فه‌لسه‌فی و
غه‌رامی له‌ گه‌ل ته‌شبهات و ئیستعاراتی به‌دیع و دل‌رفین به‌ جو‌ریکی زو‌ر جوان و دلگیر و
وه‌ستایانه‌ رازاندوته‌وه‌و له‌ قالبی داوه‌که سه‌رنجی خوینهر بو‌لای خو‌ی راده‌کیشی، به‌لام
شیعره‌ عه‌ره‌بی و فارسی یه‌کانی وانین و واتای کردو‌ته‌قوربانی صه‌نایعی له‌فزی و به‌تابیه‌ت
جیناس. جا له‌ به‌ر ئه‌مه‌ عه‌یبی ته‌عقید و غه‌را به‌ت و زه‌عفی ته‌علیف له‌ شیعه‌ فارسی و
عه‌ره‌به‌کانیده‌بینه‌دری.

حه‌زه‌تی مه‌وله‌وی له‌ ژياندا توشی کهندو کۆسی زو‌ر بووه، وه‌که سوتانی مال و
هو‌ی ژیان و کتیه‌کانی و مردنی عه‌نهر خاتونی خیزانی، وه‌حه‌وت سال به‌ر له‌ مردن سو‌مای
چاوی له‌ ده‌س داوه‌و له‌ ئاخیریدا له‌ ته‌سب ده‌که ویته‌خواری و پاش چه‌ند رو‌ژ له‌ سالی
۱۳۰۰ی مانگی بارگه‌ی په‌ره‌و لای خوا تیکناوه. خوا غه‌رقی ره‌حه‌تی خو‌ی بکا.
یادواره‌ی ئه‌و شاعیره‌ که‌یمه‌ ۱۰ تا ۹ خه‌رمانی ۱۳۷۱ی هه‌تاوی له‌ شاری فه‌ره‌ه‌نگ
په‌روه‌ری سه‌قز سازدرا بو (شه‌پۆل).

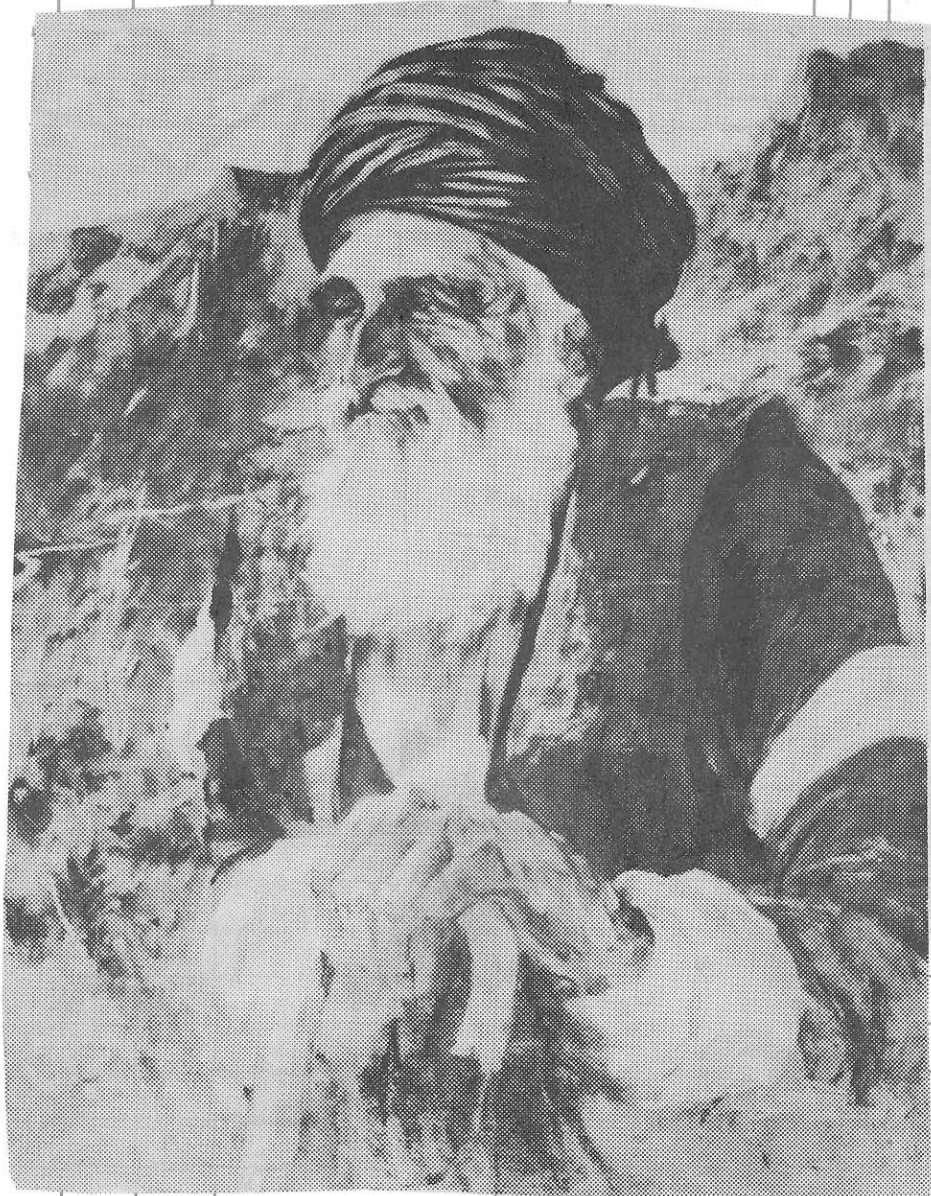
سه‌رچاوه: ۱- ئه‌قیده‌ی مه‌رزیه‌ی کوردی که‌یم مه‌وله‌وی

۲- ئه‌لفوائح یا ئه‌قیده‌ی فارسی ...

۳- الوسیله فی شرح الفضیله به‌قه‌له‌می ماموستا مه‌لاکه‌ریم موده‌ریس ئیمام شافعی ئه‌م
رو‌ژگاره.

۱- دیوانی مه‌وله‌وی لاپه‌ره‌ی ۳۸۹.

- ۴- الفضيله به زمانی عهده بی نوسراوی مهولهوی.
- ۵- دیوانی کوردی حه کیم مهولهوی به شهرح و لیکدانهوهی ماموستا مه لاکه ریم.
- ۶- میژوی ئهده بی کوردی لاپه ره ی ۲۷۶ تا ۲۴۷ نوسراوی عه لا ئه دین سه جادی ره حمه تی چاپی ۱۹۵۲ ی زاینی به غدا.
- ۷- گه نجینه ی فرههنگ و زانست نوسراوی شه پۆل چاپی تاران ۱۳۶۴ ی هه تاوی لاپه ره ی ۵۱۹ تا ۴۸۹.
- ۸- روژنامه ی کوردستان سالی ۴ ژماره ی ۲ له ۲۶ گولانی ۲۵۷۴ کوردی و ۱۳۴۱ ی هه تاوی تا ژماره ی ۴۴ پانزده ی ئیسفهنه ی ۱۳۴۱ ی هه تاوی. ئه بی بلیین: یه که م ژماره ی روژنامه ی کوردستان له روژی چوارشه مه ۱۵ گولانی ۱۳۳۸ ی هه تاوی و ۶ مه ۱۹۵۹ ی زاینی له تاران له چاپدراوه له سالی ۱۳۴۲ ی هه تاویدا ۵ ژماره ی لی چاپ کراوه و ئیتر داخروه.
- ۹- کوواری کووری زانیاری کورد بهرگی ۶ سالی ۱۹۷۸ زاینی شارو یه ک له باغچه ی ئهده بی مهولهوی به قه له می محمه د عه لی قهره داغی لاپه ره ی ۲۶۶ تا ۲۲۶.
- ۱۰- کوواری ته حقیقاتی ئیرانی ج ۲ سالی ۱۳۵۷ هزانکو ی ئازهر ئاباده گان لاپه ره ی ۱۵۰ تا ۱۸۸ ته حقیقاتی له بابته مهولهوی به قه له می دوکتور خه لیقی.
- ۱۱- تاریخ مشاهیر کورد بهرگ ۱ نوسراوی ئوستاد بابا مهردوخ رو حانی له باسی مهولهوی مهعه دومی لاپه ره ی ۴۷۳ تا ۴۶۶ چاپی سروش ۱۳۶۴.
- ۱۲- یاد داشتهای نوسه ری ئه م دیرانه.
- ۱۳- ئه قیده و ئارای موته که لیمان و حوکه ماو موحه قیقین.
- ۱۴- ئارای ئه شعری و ماتوریدی.
- ۱۵- ئه قاید: ته فتازانی و خواجه نه صیر توسی. ئه م وه تاره بو کونگره ی ریزدانان و یادی مهولهوی کورد که له ۱۰ تا ۹ ی خهرمانانی ۱۳۷۱ ی هه تاوی له شاری فرههنگ پهره ری سه قز پیک هاتبو و ئاماده کراوه، هه روا له ژماره ی ۲۲ تا ۱۸ روژنامه ی ئاوی کوردستان سالی ۱۳۷۲ ی هه تاوی به قه له می (شه پۆل) له چاپ دراوه.
- دوکتور محمه د صالح ئیبراهیمی (شه پۆل) ***
- ئوستادی دانشگاه مذاهب اسلامی تاران.

س
و
ف
ن
ر

۲	بسم الله الرحمن الرحيم	۲
۳	یا علی	۳
۴	استاد گرامی جناب آقا محمد علی ابراهیم	۴
۵	با تائیدات خداوند متعال، در نظر است که یادواره شاعر عارف، ادیب و رسته و چهره خوش	۵
۶	فرهنگی کرده سید عبد الرحیم یاجوزی (مردودی تاود کوزی)، در شهرستان «سقز» برگزار گردد.	۶
۷	بی گمان برای بسیاری این مآتم، از یک سو، استفاده کامل از نظریه اندیشه اندیشندان انسان	۷
۸	و استفاده متعادل و مولوی شاسس با، امری است پس ضروری و مضمون، از دیگر سو، بهر چه هر چه	۸
۹	در دانش است که با احساس تکلیف و خود به وظیفه ای که مقتضای انش و تعهد به می تحول گردیده است، عمل نماید.	۹
۱۰	به دیگر سخن ضرورت غایت خاص این موضوع از هر دو جانب متصور است منتظر. لذا، از جایبای که	۱۰
۱۱	صاحب نظر در عمل شناخت مستند، تعاضد میشود در باره؛	۱۱
۱۲	۱- موضوعهای مقالات، سیمز انبیا و شعار (حد اکثر ۵ موضوع).	۱۲
۱۳	۲- کیفیت برگزاری یادواره.	۱۳
۱۴	نقطه نظر و طرحی خود تا تاریخ ۷-۸-۱۰ به نشانی زیر ارسال فرمائید، با توجه به تمام به نظر آن بزرگوار و پیشینما	۱۴
۱۵	و دیگر متعادل را تقدیر، با تشکیل شایسته ای تخصصی از دوره، مرکب از اساتید ارجمند اقدام لازم به نظر فیضی، زمان و وقت تقصیری نخواهد	۱۵
۱۶	باشد که به نویسنده، برادریم وین خود را در مقابل «پرسشگر» می که در همه حال، پیرایگی درون آراستگی بدون مقدمه	۱۶
۱۷	است او کنیم، در خانه، انتظار دارد که اگر کیفیت کار می تحقیقی خود نیز در این زمینه، همراه با نشانی دقیق و شمار تلفن -	۱۷
۱۸	شماره اطلاع فرمائید. والسلام علیکم وعلی آئین	۱۸
۱۹	نشانی: سقز - کردستان - خیابان ملت - خانه فرهنگ تلفن ۲۱۲۶ -	۱۹
۲۰		۲۰
۲۱		۲۱
۲۲		۲۲
۲۳		۲۳
۲۴		۲۴
۲۵		۲۵
۲۶		۲۶
۲۷		۲۷
۲۸		۲۸
۲۹		۲۹
۳۰		۳۰
۳۱		۳۱

ناوی پیروزی هه‌ندی له‌وزاتانه‌ی که له‌سه‌ر قورئان کاریان کردوه:

قورئان و کوردستان

به‌ر له‌هه‌مو شتی‌ک ته‌بی بلیین: شارستانی‌هت و ژیا‌ری ئی‌سلام تایی‌هت به‌هی‌چ هۆ‌ز و نه‌ته‌وه‌یه‌ک نییه، به‌ل‌کوه‌ی ئی‌سلام و موسو‌ل‌مانانه، وه‌هی‌چ هۆ‌ز و نه‌ته‌وه‌یه‌ک مافی‌ه‌ی ته‌وه‌ی بو‌نییه بی‌کاته‌هی‌خو‌ی چ‌عه‌ره‌ب یا‌فار‌س یا‌کو‌رد و ... جا‌که‌وا‌بو‌و هه‌ر نه‌ته‌وه‌یه‌ک مافی‌ه‌ی ته‌وه‌ی بو‌هیه‌به‌شی‌خو‌ی دیا‌ری ب‌کا‌یا‌نی‌شانی‌بدا. دیا‌ره‌گه‌وره‌یی و به‌ری‌ز بو‌نی‌ش به‌عی‌لم و به‌زانی‌ن، به‌ته‌قوا، خو‌ی‌باش، ئا‌کا‌ری‌چا‌ک، بی‌ری‌چا‌ک، و‌تا‌رو‌کا‌رو‌کرده‌وه‌ی‌چا‌ک و‌خو‌دا‌یی‌ه. هه‌روه‌کو‌خوا‌فه‌رمو‌یه‌تی (هل‌یستوی‌الذین‌یعلمون‌والذین‌لا‌یعملون) یا‌ئه‌وه‌که‌فه‌رمو‌یه‌تی: (ان‌اکرمکم‌عندالله‌اتقیکم) و (قد‌افلح‌من‌ذکی‌ها‌وقد‌خاب‌من‌دسی‌ها) دیا‌ره‌ته‌گه‌ر شی‌ری‌ئی‌سلام له‌کا‌ریش‌دا‌بو‌بی‌بو‌دی‌فاع و به‌رگری‌کردن‌له‌مه‌زلو‌مان و مو‌سته‌زع‌ه‌فان‌بو‌وه، هه‌روه‌کو‌خوا‌فه‌رمو‌یه‌تی: (وما‌لکم‌لا‌تقاتلون‌فی‌سبیل‌الله‌والمستضعفین‌من‌الرّجال‌والنساء‌والولدان) هه‌موده‌زانی‌ن هه‌ر له‌سه‌ره‌تای‌گزی‌نگی‌نوری‌فه‌جری‌ئی‌سلام و نزو‌لی‌قورئانه‌وه، که‌خوام‌ز گینی‌دا‌و‌فه‌رمو‌ی (قد‌جائکم‌من‌الله‌نورٌ‌وکتابٌ‌مبینٌ‌یهدی‌به‌الله‌من‌اتبع‌رضوانه‌سبلاً‌السّلم و یخرجه‌هم‌من‌الظّلمات‌الی‌النور‌باذنه‌و یهدی‌هم‌الی‌صراطٌ‌مستقیمٌ) جا‌کاتی‌ئه‌و مز‌گینی‌به، هات و نه‌ته‌وه‌ی‌کو‌رد په‌یامی‌قورئان و دینی‌ئی‌سلامی‌وه‌رگرت، ته‌گه‌ر به‌وردی‌برو‌انی‌نه‌می‌زو‌جوان‌بو‌مان‌ده‌رده‌که‌و‌ی. که‌نه‌ته‌وه‌ی‌کو‌رد به‌دل و به‌دا‌و، به‌لی‌برانی‌خو‌ی‌ئی‌مانی‌هینا و په‌یامی‌قورئانی‌وه‌رگرت، بو‌نمو‌نه‌ئی‌ستاش‌که‌هه‌زار و‌چوار‌سه‌ت و پان‌زده‌سال له‌فه‌جری‌ئی‌سلام و قورئان‌را‌بو‌ردوه، کو‌رده‌کانی‌لای‌بان‌ه‌و ته‌و مه‌ل‌به‌ندان‌ه‌هی‌شتا‌نا‌وی (اختیار‌الدینی) یان له‌سه‌ر‌ما‌وه، ته‌مه‌خو‌ی‌نی‌شان‌ه‌ی ته‌وه‌یه‌که‌له‌کو‌رد‌وا‌ری‌دا‌خه‌ل‌ک به‌ئی‌ختیا‌ر و ئی‌را‌ده‌ی خو‌ی‌پروا‌و‌ئی‌مانی‌هینا‌وه، ته‌وه‌که‌خه‌ل‌ک به‌دل‌ودا‌و له‌کو‌ردستان‌پروای‌به‌قورئان‌هینا‌وه و خه‌ل‌ک‌ئا‌وا‌به‌جو‌ش و خرو‌ش له‌سه‌ر‌دینی‌ئی‌سلام‌ئا‌وه‌ها‌سو‌ر‌ما‌وه و له‌سه‌ر‌ئی‌مان و ته‌قی‌ده‌ی خوا‌به‌رده‌وام‌ما‌وه و نه‌فه‌وتا‌وه، له‌سو‌نگه‌ی‌نوری‌قورئانه‌وه‌به‌رقه‌دار و پای‌ه‌دار‌ما‌وه و عه‌د و

په یمان نه پساوه و هیمان نوری قورئان له کورده واریدا به گورو به تین، به گرمی بی سارد بونوه ههروا ماوه و دل و دهرونی کورد به تاسهوبه تاوه.

دیاره ئه بی بزاین کاتی ئیسلام به هوئی قورئانهوه دل و دهرونی خه لکی نیل داو نورانی کرد و ئهوانی له تاریکایی شهوه زهنگهوه هینایه بهر تیشک و نور و روناکی وه ئهوانی له نه زانی برده سهر ریازی عیلم و عرفان و زانین و قورئان و خوئاسین و خواناسین. وه خوی چاک و ئاکار و کردهوهی باش و خودایی فیر کردن، دهی بابزاین کورد و نه تهوهی کوردچی بو ئیسلام و قورئان کردوه یان ده یکات، چ ده سه چيله یه کی بو بهرز بونهوه و قوام و ده وامی قورئان و شارستانیته تی نوری ئیسلام هیناوه و خوئی له و ریازه دانیشان داوه. ئه گهر چاوئیک به سهر میژوی ئیسلام و قورئاندا بخشینین جوان بهروناکی بو مان درده که ونی که ههر له سهره تای ئیسلامهوه، که و ره پیاوانی وه ک (جaban الکوردی که صه حابه و یاری پیغه مبه ربووه، پروایان به پیغه مبه ری مه زنی ئیسلام هیناوه و ته نانه ت حدیس و فهرموده شیان له حه زره تی (محمد المصطفی د - خ) نه قل کردوه. یا (میمون) ناودار به ئه بو به سیر (ابن جaban الکوردی) که خوا فهرمویه تی: (... الی قوم اولی باس شدید) که خواوه نی ته فیسری روحولمه عانی له ژیر ئایه ته که دا نویویه تی (... و بالجمله ان الاکراذ مشهور بالباس ...) ههروا ته فیسری (ابن کثیر) نویومه تی: که مه به ست هوژی کاله موینی کورده و ته فیسری (المیزان) له بن ئه و ئایه ته دا نویویه تی: مه به ست له و ئایه ته کورده و کوردیش ئیرانییه، ههروا کتیبه به یان (الایمه) ۲ - هه موش ده زانن که: (طبرانی) له (مسند الکبیر و صغیر) دا له (جaban الکوردی) حه دیس و فهرموده ی نه قل کردوه. جا به مجوره جوان ده رکه وئی که زانایانی نه تهوه ی کورد زور خزمه تیان به ئیسلام و قورئان کردوه، هه ربوئی ئه و ته فیسرا نه له واتای ئایه تی ۱۶ سوره ی فته تح ئاوا له خزمه تی فهرهنگی کورد ئه دوین، وه به پی لیکوئینه وه، رون بو ته وه، که کورده کان له بناغه دانانی ژیار و شارستانیته تی ئیسلام و به رزبونه وه و پته وکردنی ته مه دونی ئیسلام نه خشی زور گرینگ و له بهر چاوایان هه بووه و هه یه، جا بوئی ئیمام محمه د غزالی

۱- بروانه الاصابه فی تمیز صحابه فی حرف ج و ته فیسری روح المعانی ذیل آیه ۱۶ سوره ی فته تح.

۲- ج ۱ پهره ی ۸۹.

فهرمویتی: (فهرهنگ و دینی ئیسلام له سهر چوار کۆله که دانراوه که سی له و تهستونانه زانایانی مهلبهندی ئامید: دیار به کرو زانایانی شاره زور و عوله مای دینه و هری لای کرماشانه، که له نه تهوهی کوردن. ئه گهر خوا زانایان و عولمای تهوسی ههریمه ی به ئیسلام ندابا فهرهنگی ئیسلام ئاوا جوان قهوام و دهوامی نه ده بو. یا ههروه ک له (مقدمه ابن خلدون) نوسراوه: (چوار کتیب بو فهرهنگ و زانینه کانی ئیسلامی و علومی قورئانی سهر چاوه، جاهر که س که بییه وی مه بهستی له بابته مه عارفی ئیسلامی یه وه بنوسی، راسته و خو یاناراسته و خو به ناچار، له و پهراوانه نه قل ده کاو لیان وه رده گری، که دوانیان (نوادریا لامالی و ادب الکاتب) نوسراوی ئیسماعیل قالی دیار به کری و (ابن قتیبه) ی دنیوری لا کرماشانه که کوردن ههروا دوکتور (جلال همایی) له پهراوهی (تاریخ علوم اسلامی) خویدا ئه مه به سته ی هیناوه^۱. یا شیخ عه ممار - ی یاسر که له زاناکه و ره کانه و پیری سهر بهرمالیش بووه و له (۵۸۲=۱۱۸۶ی ز) وفاتی کردوه، که پیری دستگیری (شیخ نجم الدین: طامة الكبرى) بووه، یا (ئه بو نجیب عبدالقادر سوهروردی) که له ۴۹۰ی مانگی له سوهروردی لای بیجار له دایک بووه و له بهغدا لای (علی ابن نهانی و اسعد کوری مهنا) خویدویه تی و ته کیهی لای روژاوی ده جله بو دروست کراوه و له ۵۴۵=۱۱۵۰ی ز - بوته فیکاری فیکری نیزامیه و له ۵۶۳=۱۱۶۷ - ز - وهفاتی کردوه و له که نار چوم له نیو فیکری خویدا نیژراوه. یا (حسام الدین چله بی که له ۶۲۲ له دایک بووه و مهوله وی له سهره تای مه سنه ویدا به (مفتاح خزائن همرش و امین کنوز فرش و بایزید وهقت و جنید زمان) یادی کردوه و له سهره تای مسنه وی و سهره تای دهفته ری ۴ و ۵ و ۶ جوان ده رده که وی که (ضیاء الحق حسام الدین حسن بن محمد بن حس) ناو دار به چه له بی، چه نده لای مولانای رومی که و ره و گران بووه. - چه له بی، هم خه لیفه و هم پیشه وای خانه قای (ضیاء الدین وه زیر) بووه، چه له بی، جازیه ی زور بووه و هه ره که (مغنا ئیس) مهوله وی بو لاخوی را کیشاوه، ده لئین: کاتی بهرگی - ۱ - ی مه سنه وی ته و او ده بی، خیزانی چه له بی وه فات. ده کاو چه له بی، په شیو ده بی و مهوله یش شیعی بوئی تا دو سال

۱- په ره ی ۱۱۵۷ ج - ۲ - مقدمه ی ابن خلدون چاپی ۱۳۶۲ ته رجه مه به فارسی - ههروا په ره ی ۱۵۳ ی کتیبی تاریخ علوم اسلامی چاپی ۱۳۶۶ (شه پول).

(مدتی این مثنوی تأخیر شد - مهلتی بایست تا خون شیر شد - چون ضیاء الحق حسام الدین عنان - بازگردانید زواج آسمان - چون زدریا سوی ساحل بازگشت - چنگک شعر مثنوی با ساز گشت) تا حیسامه دین چه‌له‌بی، هاته‌وه سه‌رخو و نه‌زمی مه‌سنه‌ویش که‌وته‌وه گهر، مه‌ولاناو چه‌له‌بی پانزه سال پیکه‌وه بوون. مه‌وله‌وی به چه‌له‌بیدا هه‌لده‌لی (ای ضیاء الحق حسام توئی - که‌گذشت از مه‌بنورت مثنوی - ای ضیاء الحق حسام الدین راد - اوستادان صفارا اوستاد - وه‌چلبی زدست توو زلب و چشم مست تو - ... وه‌چلبی^۱).

ئه‌بو بکر حوسین بن عه‌لی یه‌زدانیار، زینه‌ارانی که‌له ۲۴۰ تا ۳۳۳ له‌ژیاندا بووه‌وه له ۳۳۳ی مانگی وه‌فاتی کرده‌وه، له‌کونه‌قه برانی شاری ورمی که‌ئیستا‌بوته‌شار، لای‌کولانی حوسین خان باغی فی‌رگه‌یه‌ک به‌ناوی (فه‌تح نوید) له‌وی ساز دراوه، که‌له‌م لاتروه مه‌یدانی میوه‌فروشان بووه‌وه گومبه‌زیک هه‌بوو گورستانه‌کش هه‌ر به‌ناوی ئه‌و زاته‌وه‌بو، تا گومبه‌زه که‌روخواه‌هر له‌وی به‌ئنده‌ازه‌ی ۷۵ سانتی‌متر به‌رزتر له‌ئهرزه‌که، گوریکیان سازدایه‌وه، به‌لام به‌ردی کیله‌که، که‌له‌سه‌ری نوسرابو (هذا القبر للشيخ الفاضل الكامل شيخ ابوبکر حسین بن علی ارموی یزدانیار زینه‌ارانی) و له‌سه‌ر ئه‌و به‌رده (۳۳۳ ثلاث و ثلاثین و ثلاث مائه) بو‌وه‌فاتی ئه‌وزاته‌نوسراوه و ئه‌و به‌رده براوه‌ته‌موزه‌خانه‌ی ئیران باستان له‌تاران - ناوی گوندیکیش له‌نیزیک ورمی به‌ناوی (زرمالو - وه‌زاران) و ناو‌کولانیکیش له‌ورمی‌دا هه‌یه، یا زین‌ده‌شت - ده‌لین: یزدانیار زینه‌ارانی فه‌رمویه‌تی (امسیت کردیا و اصیحت عربیا) یه‌زدانیار، واژه‌و بیژره‌که‌لی زور به‌رزوته‌رزی هه‌یه‌که‌بو‌خه‌لک زور به‌که‌لکن^۲.

بیستون ماند و بناهای دگر گشت خراب این در خانه عشق است که باز است هنوز
(و حکى السمعانى فى الانساب ان شيخ ابا على السنجى لما انصرف من عند الشيخ ابن حامد اجتاز به، فرأى علمه و فضله، فقال يا استاذ الاسم لابی حامد و العلم لك فقال (يوسف بن احمد بن گنج، القاضى ابو القاسم، الدينورى) ذلك رفعتہ بغداد و حطنى الدينور^۳ - سيف الدين

۱ - مناقب افلاکی، مناقب العارفين، نفحات الانس، بزرگان و مستشرقان آذربایجان پهره‌ی ۷۱ تا ۶۶.

۲ - تلخیص الآثار، نفحات الانس جامی، شیخ الاسلام هروی (شه‌پول).

۳ - طبقات الشافعية لابی بکر ... تقی‌الدین ابن قاضی شبیهة الدمشقی ۷۷۹-۸۵۱ هـ ۱۳۷۷-۱۴۴۸ م ج ۱ - ۱ پهره‌ی ۲۲ - تصحیح دکتور حافظ عبدالعلیم خان ج ۱ / بیروت ۱۴۰۷-۱۹۸۷ م - الاعلام ۲۸۴/۹ و کتاب

الآمدی ج - ۱ - طبقات شافعی پهره ی ۴۱۰ و ۴۴۲ علی بن محمود بن علی القاضي العلامة، شمس الدین ابو حسن الشهرزوری الکوردی پهره ی ۴۷۲ طبقات - بدایه ۲۷۲/۱۳ و طبقات الشافعی للسبکی ۱۲۷/۵ که موده رسی حوری یه مهن بووه و فهرمویه تی: (الماء و الکلا و المرعی' لله لا یملک). کل من فی یده مالک فهو له یا کسانئ وه ک (ابن الحاجب شاره زوری - و ابن جنی و سیف الدین آمدی و ابن صلاح شاره زوری، ابو العباس لوکری متوفای ۵۱۷ سهره تای سته ی شه شه م) یا (موسی بن عیسی الکوردی) یافه یله سوفی ناودار شیخی یشراق (یا علامه کمال الدین یونس: ابن منعه) که به (قدوة العلماء و سید الحکماء) ناسراوه و ناوبراوه، که له زانینی سهر ف، نه خو ته فسیری قورئان (فقه، حدیث، تاریخ، موسیقی، هندسه، حکمت و کلام، هیئت) (وه حیدی عصر) ی خو ی بووه، یا مه ولانا موسا ئوستادی فیرگی (شکریه) و نه وه ی شاحوسین - یا (شیخ الاسلام) مه ولانا عه بد حلاق کوری شیخ حه سن خیزانی که خه لیفه ی شیخ (عبدالله) به دخشانی بووه. هه روا عه للامه (شمس الایمه تاج الدین عبدالغفار) کتیبکی زور پرناوه روکی به ناوی (اصول الکوردی) داناوه^۱.

یا خواناسیکی که وه و زانا و عارفی ره بانی حه زره تی (تاج الدین اشنوی) که له سته ی شه شه م و حه و ته می مانگیدا ژیاوه که له کتیبه ئیسلامی یه کانداناوا به گه وره یی و به زانایی ناوی براوه: تاجه دین مه محمود بن خواداد ئوشنه وی (شیخ شیوخ الاسلام، سلطان المحققین، ملک الحکماء و الواعظین، قدوة المحققین و سلطان المتکلمین تاج الملة والدين)^۲ وه له سهر و اتا و ته فسیری قورئانیش ئه م زاتانه خزمه تیان کردوه، بو نمونه: (یوسف اصم) سورانی به ناوی (مقول التفاسیر) ته فسیریکی له سهر قورئان نویسه و له ۱۰۰۲ ی مانگی وه فاتنی کردوه^۳ یا (مولانا حسام الدین علی بدلیسی تفسیر جامع التنزیل و التأویل) له ۵ جه لدا

الانساب ۴۷۵/ب و و فیات الاعیان ۶۳/۶ و طبقات الشافعی ۲۹/۴ و مرآة الجنان ۱۲/۳ و البدایه و النهایه ۳۵۵/۱۱ و شذرات الذهب ۱۷۷/۳ و المنتظم ۲۷۵/۷ فیه یوسف بن محمد بن کج و طبقات الفقهاء للشرازی ۹۸ (ابن بنلج) و کتاب العبر الذهبی ۹۲/۳ و طبقات الفقهاء للعبادی پهری ۱۰۷-۳۷۹.

۱- کشف الظنون، ج ۱ - پهره ی ۸۱.

۲- بروانته غایة الامکان فی درایة الزمان و المکان تألیف محمود بن خداداد ئوشنه وی، تاریخ گزیده، تحفة العرفان، تذکره شعرا و مجموعه آثار فارسی تاج الدین اشنوی قرن ۶ و ۷ هجری.

۳- علماء نافی خدمة العلم والدين و ترجمه می ئه وه به فارسی پهره ی ۴۷۲ که زانای بهر یز و هیژا ئه حمه د

به شیوه‌ی ته‌هلی عیرفان نویسه‌و له ۹۰۰ مانگی دا وه‌فاتی کردوه^۱ شهرنامه پهره‌ی ۴۴۸ یا (حسام الدین علی که پهره‌رده‌ی عه‌مار - ی یاسر بووه‌و له رازی ده‌رون گه‌ییوه‌و ته‌فسیریکی زو‌ر به‌نرخ‌ی به‌ناوی (اشاره‌ منزل‌ الکتاب) نویسه‌و هه‌ر له بدلیس و خلیفه‌ی نور بخش باپیره‌ی سه‌یدانی به‌ر زنجه‌ بووه‌ و شه‌رحیکی باشی له (اصطلاحات صوفیه‌ عبدالرزاق کاشانی) کردوه‌و شه‌رحیکی به‌ فارسی له گولشه‌نی راز کردوه‌و له (۷۰۰=۱۳۰۱ - ز) وه‌فاتی کردوه‌، ئیدریس بدلیسی کوری ئه‌م زاته‌یه^۲ (علامه‌ شیخ الاسلام: ابوالسعود مفتی عمادی) که تا ئاخری عومری موفتی ولاتی ئیسلامی (عثمانی) بووه‌، ته‌فسیریکی به‌ناوی (ارشاد العقل السليم الى مزايا الكتاب الكريم) که له‌ کو‌به‌ ته‌فسیری که‌ بیر - ی ئیمام فه‌خری رازی له‌ میسر له‌ چاپ دراوه‌ و له ۸۴ سالی‌دا له‌ سالی ۹۸۲ی مانگی وفاتی کردوه‌و له‌ نی‌زیک (ابو انصار صحابی - رضی الله عنهم) نی‌ژراوه‌. ته‌فسیری ئه‌بو سعود زو‌ر پرناوه‌ روکه‌ و نوکته‌ی زو‌ر وردو جوانی تی‌ی‌دایه‌ که به‌زه‌ریای پر شه‌پۆل ته‌شبه‌ کراوه‌. یا (ابوالفضل محمد افندی دفتری بدلیسی) ته‌فسیری (مواهب): کاشفی کردۆته‌ تورکی عوسمانلی و له ۹۸۲ی مانگی وه‌فاتی کردوه‌^۳ یا (علامه داماد، وانی حواشی مدو‌نی)^۴ له‌ سه‌ر ته‌ فسیری به‌یضاوی له‌ عیلمی ته‌ فسیردا نویسه‌و و له ۱۰۹۸ی مانگی له‌ ئه‌سته‌مبول وه‌فاتی کردوه‌ یا شیخ نه‌جمه‌دین، کوری عومه‌ر، خه‌یو‌فی، که‌به‌ (طامة الكبرى: به‌لای گوره‌ ناودارو سه‌ر ته‌ریقه‌ی کو‌بره‌وی بووه‌و له‌ میسر چۆته‌ زیاره‌تی شیخ روزبه‌هانی گه‌وره‌و کچه‌ که‌شی هه‌یناوه‌، ئه‌م زاته‌ ته‌فسیریکی به‌ناوی (بحر الحقایق و المعانی فی تفسیر السبع‌ المثانی) له‌ یانزه‌ به‌رگدا، نویسه‌و له - ۱۰ - ج - ۱ - سالی (۶۱۸=۱۲۲۱ی ز - وه‌فاتی کردوه‌و مریدی (شیخ ابونه‌جیب سوهره‌وردی، بووه‌. یا (عبدالله افندی مدرس کردی) ته‌فسیری قورئانی نویسه‌و و له ۱۰۶۴ی مانگی‌دا وفاتی کردوه‌. یا (عبدالسلام ماردینی شرح و تفسیر فاتحه‌ الکتاب) نویسه‌و که له ۱۲۰۰ له‌ دایک بووه‌و له ۱۲۵۹ مانگی وفاتی

حه‌واری نه‌سه‌ب ئه‌نجامی داوه‌.

۱ - شهرنامه پهره‌ی ۴۴۸.

۲ - کشف‌ الظنون ج ۱ پهره‌ی ۳۳۳ و شهرنامه.

۳ - کشف‌ الظنون ج ۱ پهره‌ی ۲۱۶.

۴ - جلاله‌دین ده‌وانی: ده‌وانی له‌ کوردانی ده‌وانه‌و شیعی به‌ کوردی هه‌یه‌و له‌ دواییدا بو‌ته‌ شیعه‌.